

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA VÝTVARNÉ VÝCHOVY A KULTURY

CO VIDÍM, KDYŽ ZAVŘU OČI?

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lenka Kubátová

Výtvarná výchova a kultura se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: MgA. et MgA. Aleš Zapletal Ph.D.

Plzeň, 2024

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň 26. dubna 2024

Lenka Kubátová

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé práce MgA. et MgA. Aleši Zapletalovi Ph.D za přátelský přístup, cenné rady a podporu při tvorbě mé bakalářské práce. Velké poděkování patří také mé rodině a přátelům, kteří mi byli důležitou oporou.

OBSAH

ANOTACE.....	2
ÚVOD.....	3
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	4
1. 1. ABSTRAKTNÍ UMĚNÍ.....	4
1. 2. VASILIJ KANDINSKIJ.....	6
1. 3. SMYSLOVÉ PODNĚTY V ABSTRAKTNÍM UMĚNÍ.....	7
1. 4. UMĚLCI SVĚTELNÝCH INSTALACÍ.....	8
1. 5. FENOMENOLOGIE V UMĚNÍ.....	9
1. 6. PSYCHOFYZICKÉ FENOMÉNY.....	9
1. 6. 1. SYNESTEZIE.....	10
1. 7. MALBA.....	12
1. 7. 1. MALBA AKRYLOVÝMI BARVAMI.....	12
1. 8. OBRAZCE ZA ZAVŘENÝMA OČIMA.....	13
1. 8. 1. FOSFENY.....	13
1. 8. 2. JEJICH OVLIVŇOVÁNÍ.....	13
2 PRAKTICKÁ ČÁST.....	15
2. 1. INSPIRACE.....	15
2. 2. ZÁMĚR.....	15
2. 3. PRŮBĚH PRÁCE.....	15
2. 3. 1. PODMÍNKY VZNIKU.....	15
2. 3. 2. TECHNIKA PRÁCE.....	17
2. 3. 3. MYŠLENKY V PRŮBĚHU PRÁCE.....	20
2. 4. POPIS JEDNOTLIVÝCH MALEB.....	21
2. 5. REFLEXE TVORBY.....	33
3 DIDAKTICKÁ ČÁST.....	32
3. 1. ÚKOL PRO ŽÁKY.....	32
3. 1. 1. DIDAKTICKÁ STRUKTURA ÚKOLU.....	32
3. 1. 2. PRŮBĚH VÝUKY.....	34
ZÁVĚR.....	35
RESUMÉ.....	36
RESUME.....	37
SEZNAM LITERATURY.....	38
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	40
PŘÍLOHY	
PŘÍLOHA Č. 1 NÁVRHY KRESLENÉ PASTELKAMI.....	I
PŘÍLOHA Č. 2 NÁVRHY MALOVANÉ AKRYLEM.....	III
PŘÍLOHA Č. 3 FINÁLNÍ MALBY V NEGATIVU.....	VI
PŘÍLOHA Č. 4 RYCHLÉ SKICI OBRAZCŮ NA NETRADIČNÍM MÍSTĚ.....	IX

ANOTACE

Má bakalářská práce na téma „*Co vidím, když zavřu oči*“ se dělí na tři části. V teoretické části se věnuji především abstraktnímu umění a zaměřuji se v ní na skutečnosti, které se objevují i v mé následující práci. Vysvětluji zde, jak vznikají obrazce za zavřenými očima a jak smyslové podněty ovlivňují umění. Praktická část je postavená na samotném zkoumání obrazců a jejich zachycení pomocí kresby a malby. Výsledkem práce je šest velkoformátových maleb. V závěru práce se věnuji didaktické části, kde představuji vlastní úkol pro žáky, obsahující teorii i praxi zabývající se abstraktním uměním.

ANNOTATION

My bachelor thesis on "*What I see when I close my eyes*" is divided into three parts. In the theoretical part, I am mainly focused on abstract art and I focus on the facts that appear in my following work. I am explaining how patterns are created behind closed eyes and how sensory stimuli influence art. The practical part is based on the exploration of patterns themselves and their capture through drawing and painting. The work results in six large-scale paintings. I finish the thesis with a didactic part where I present my own assignment for the students, containing both theory and practice dealing with abstract art.

Úvod

Každý z nás si jistě někdy mnul oči a poté byl překvapen létajícími obrazci, které se mu za očima zjevili. I mně se tato situace stala, ovšem má zvědavost v objevování těchto obrazců mne vedla mnohem dál než jen k zamyšlení o příčině. Rozhodujícím faktorem ve výběru tématu mé práce byla jistě má předchozí zkušenost s abstraktní kresbou, při které jsem se s obrazci za zavřenými očima a jejich zobrazováním setkala. V té době jsem s obrazci pracovala jen pomocí kresby a většinou pouze v černé barvě. Zvědavost mě dovedla k tomu, že jsem je chtěla zkoumat dál a rozvést práci do velkých formátů. V tomto rozhodnutí mi velmi pomohl vedoucí mé práce MgA. et MgA. Aleš Zapletal Ph.D., který se mě zeptal zda mají obrazce i nějakou barvu. Při zamyšlení se a hledání jejich barvy jsem již úplně propadla jejich kouzlu a začala jsem vnímat, co vše je ovlivňuje kromě intenzity světla. Všechny tyto okolnosti mne vedli k výběru tématu mé bakalářské práce a k tvorbě velkoformátových maleb.

Ve své práci se budu věnovat především vnímání v umění. V teoretické části krátce rozeberu historii abstraktního umění. V dalších kapitolách se zaměřím na smyslové vnímání, fenomenologii a zajímavé psychofyzické fenomény jako je synestezie. Zmíním také současné umělce pracující se světelnými instalacemi. Poslední kapitolu věnuji obrazci za zavřenými očima. Praktická část obsáhne moje zkušenosti s obrazci, popis toho jak mé práce vznikají a co jim předchází. Výsledkem této části by mělo být 6 velkoformátových děl, tedy maleb zobrazujících obrazce za mými očima. Třetí část práce věnuji úkolu pro žáky základní školy, který se také dotýká mé tvorby a představí jim abstraktní umění.

Cílem mé bakalářské práce je pomocí abstraktní malby zachytit obrazce za zavřenými očima, popsat co moji tvorbu ovlivňuje a co nejlépe představit jak díla vznikla. Dále také navrhnout jak převést moji tvorbu do školního prostředí a díky ní pomoci žákům lépe pochopit abstraktní umění a rozvinout jejich tvořivost.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1. 1. ABSTRAKTNÍ UMĚNÍ

V této kapitole bych ráda představila abstraktní umění v průběhu historie. Zaměřuji se především na směry a umělce, kteří pracují s vnímáním různými smysly, při tvorbě jsou pro ně důležité emoce a jejich díla aktivně působí na diváka a pracují s jeho pocity.

Abstraktní umění dovoluje umělci vyjádřit více svoji osobnost a své vnitřní pocity. V abstraktních dílech se umělci odpoutávají od zobrazování fyzického světa. Vzniklá díla poskytují divákovi možnost ponořit se do své představivosti, přemýšlet o díle v různých směrech a dávají mu větší volnost vlastního výkladu.

Jako první z uměleckých směrů jsem vybrala **futurismus**. Umělci tohoto směru zachycovali především pohyb, a to hned v několika fázích dohromady. Snažili se do obrazů vložit dynamiku, roztěkanost a rytmus. Věřili v rychlost a ta se také promítala v jejich dílech. Ačkoliv futurismus nebyl plně abstraktní směr, měl k němu velmi blízko a to nejen podobou, ale i myšlenkou. Na obrazech se stále objevují výjevy které lze rozpoznat, ovšem jsou podobně jako v kubismu zachycené rozloženě. Zde jde, ale daleko více než o mnoho-pohledovost spíše o zachycení fází pohybu. Kubisté a futuristé věřili, že umění nemá být pouhým doslovným obrazem okolního světa. Ve svých dílech realitu rozkládali mnohdy až téměř k nepoznání. Fascinace pohybem byla u futuristů velkou inspirací. Například v díle *Dynamika psa na vodítku* - *Giacomo Balla*, umělec zachycuje dynamiku pohybu psa. Pes je na obraze stále rozeznatelný ovšem především jeho nohy a ocas se zde objevují v několika různých fázích, ve kterých se ocitly při běhu. Obrazy futurismu jsou velmi dynamické a na diváka mohou působit jako by se výjev na nich opravdu rychle pohyboval. Zachycením pohybu vzniká nový pohled na již známé věci.

Další směr se nazývá **orfismus**. Trval pouze velmi krátce, měl ale velký vliv. Taktéž klade důraz na rytmus, ale zde se umělci inspirovali hudbou. Na obrazech se objevují tvary, které působí jako by se pohybovaly, točili nebo vibrovali v určitém rytmu. Nachází se zde různé geometrické tvary, spirály, barevné plochy atd. Díla se vyznačují svou barevností a jakousi poetičností a hudebností. Na diváka mohou obrazy stejně jako u futurismu působit, jako by byly v pohybu. Kromě elementu hudby byla pro umělce důležitá i barva. S tou pracovali velmi precizně a důmyslně. Většinu orfistů inspirovala v práci s barvou kniha *De la loi du contraste simultanée des couleurs*, kterou napsal

Michel Eugène Chevreul. Ta se zabývá kladením určitých barev vedle sebe tak, aby se zvýšila, nebo snížila jejich intenzita.¹

Nedílnou součástí abstraktního umění je **abstraktní expresionismus**. Tento směr se vyznačuje svojí expresivností, umělci vyjadřují své vnitřní emoce a pocity. Vznikají velmi dynamická a spontánní díla, mnohdy velkých rozměrů. Všichni umělci tohoto směru se velmi zaměřují na své pocity, ovšem každý využívá jiné techniky a přístupu. Mnoho abstraktních expresionistů velmi inspirovala myšlenka surrealismu a to, že umění by mělo vycházet přímo z podvědomé mysli. Také je velmi přitahoval automatismus při kterém umělcovu ruku vede jeho podvědomí a nevede ji vědomě on sám. Vkládání emocí do obrazů působí velmi silně jak na samotného umělce tak i na diváka. Obrazy velkých rozměrů ho snáze “pohltní” a on může prožít své vlastní pocity z daného díla. Malířství abstraktního expresionismu dělíme do dvou hlavních proudů. Akční malba a malířství barevných polí.

Akční malba se vyznačuje dynamickými gesty a klade důraz na samotný akt tvorby. Umělci využívají mnoho technik nanášení barvy na plátno. Patří mezi ně dripping - lití barvy přímo z plechovky, vrhání barvy na zavěšené plátno nebo slash painting - cákání barvy štětcem. Obecně řečeno malíři barvu nanášeli velmi impulzivně. Celý proces tvorby byl velmi důležitý a působí mnohdy jako určitý rituál. Akční malba se taktéž velmi zabývá emocemi. Umělci na plátna vyjadřují své pocity, pracují se svým podvědomím a tvoří obraz, který působí i mimo plátno. Díla jsou tvořena na plátna obrovských rozměrů a to proto, aby na diváka působili dojmem, že ho pohltní a on se tak naplno ponoří do obrazu a prožije svůj vlastní příběh plný emocí.

Oproti akční malbě stojí **malířství barevných polí** s klidnějšími kompozicemi. Ty působí velmi spirituálně a jejich atmosféra vede diváka k meditaci. Obrazy jsou taktéž velkých rozměrů a objevují se na nich jen dvě až čtyři barvy. Malíři barvy nanášejí v pruzích a ty se do sebe libovolně zapíjejí. Barevná pole nemají ostré hrany ani hloubku a působí, jako by neměli začátek ani konec. Nutí tak diváka přemýšlet a vyvolávají jeho subjektivní emoce. Umělci velmi pracují s duchovní stránkou díla a vedou diváky k úvahám např. o tom jaká byla jejich cesta k abstrakci. Velmi jednoduchá kompozice děl, na kterých se pole nijak neoddělují od pozadí, nutí k pocitu, že obraz pokračuje i mimo své

¹ HODGE, Susie. *Stručný příběh moderního umění: kapesní průvodce klíčovými směry, díly, tématy a technikami*. Přeložil Jan PODZIMEK, přeložil Dina PODZIMKOVÁ. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2078-9.

hrany. Hlavním představitelem tohoto směru byl malíř **Mark Rothko**. Ten si vytvořil svůj vlastní duchovní styl a na obrazech velmi dobře pracoval s barvou, jejími kontrasty a vyvážeností. Jím vytvořené obrazy byly založené na afektivní síle barvy a vyzařovala z nich intenzivní duchovnost. Jeho díla vyžadují divákovo hluboké soustředění a rozvíjejí meditativní schopnosti.

Důležité je také zmínit umělecký směr **lyrická abstrakce**. Jedná se o velmi duchovní a velmi citlivou odnož abstraktního expresionismu. Díla tvořená v tomto směru vyjadřovala vztah mezi barvou, formou a pocity spojené s objevováním abstrakce. Obrazy byly odpovědí na dlouhé meditace a vnitřní pocity. Lyrická abstrakce se také významně propojovala s poetikou. Důležitý byl v tomto směru cit, duchovní prožitek a vyjádření vnitřních pocitů.

1. 2. VASILIJ KANDINSKIJ

V. Kandinskij je jeden z hlavních průkopníků abstraktní malby. Jeho cesta k ní byla však klikatá a jeho přístup je složitější než například u Mondriana nebo Maleviče. Pro Kandinského je velmi důležitý duchovní rozměr jeho tvorby. K malířství se dostal právě tím, že ho jeho víra dovedla k morálnímu přesvědčení, že uměním lze změnit svět. Malovat začal až ve svých 30 letech. Velmi ho ovlivňoval symbolismus a narozdíl od ostatních umělců u něj toto ovlivnění přetrvávalo i při tvorbě abstraktních děl. Mezi jeho raná díla patří olejomalby, které se tématicky vážou na jeho rodné Rusko. Jeden ze zásadních okamžiků jeho definitivního příklonu k abstrakci byla situace, když přišel zpět domů a spatřil svůj obraz vzhůru nohama. Nejprve si myslel, že se jedná o obraz někoho cizího, ale velmi se mu líbil a zaujaly ho na něm barvy, tvary a jakýsi vnitřní žár. V době, kdy vznikla jeho první ryze abstraktní díla, vydal také svůj teoretický spis „*O duchovnosti v umění*“ ve kterém se zabývá geometrickými formami a rozvádí Goethovu nauku o barvách. Kandinskij věřil, že malířství si je velmi blízké s hudbou. Zaujala ho myšlenka, že hudba může vzbudit emoce, i když není propojena s konkrétním námětem. Pracoval v abstrakci s barvou a tvary tak, jako se v hudbě pracuje s různými nástroji. Barvy na plátně se mohou vztahovat jedna k druhé, stejně jako tóny. Díla jeho vrcholné fáze jsou spíše geometrická. Ke geometrii ho přivedlo především jeho působení na Bauhausu. Zamiloval se do motivu kruhu a hojně ho ve svých dílech využíval. Pro celou jeho abstraktní tvorbu jsou typické černé linie a tahy barev. Pro své obrazy volil Kandinskij

obecné názvy jako např. Imprese, Kompozice nebo Improvizace a rozlišoval je pouze chronologickým číslováním.²

1. 3. SMYSLOVÉ PODNĚTY V ABSTRAKTNÍM UMĚNÍ

Abstraktní umělci vnímají realitu svým vlastním originálním způsobem a na obraze ji přetváří, doplňují, mění její formu a zdokonalují ji. Jak uvádí Kupka ve své knize, umělec neustále pozoruje, vnímá a zkoumá okolní formy a v dílech je rozvíjí. Jeho vnímání je daleko silnější než u obyčejných smrtelníků a v tom spočívá umělecký talent. Umělec má schopnost rozlišovat různé vjemy v jejich všelijakých podobách. Vnímá více smysly naráz a v mysli tyto skutečnosti různě proměňuje a ovlivňuje. Svět přetvořené reality nazýváme obvykle inspirací nebo tzv. múzou. V umělcově mysli se spojením všech představ a smyslových podnětů tvoří z reality jiný svět, který sice čerpá z objektivního světa, ale je libovolně přetvářen umělcovou psýchou.

Při tvorbě děl se umělci zaměřují na jeden dominantní smyslový podnět a nebo jich více propojují. Nejčastější propojení zrakového vnímání bývá se sluchovým. Propojení malby a hudby využíval již například V. Kandinskij, který spojoval barvy s tóny a vnímal hudbu jako vizuální zážitek. Také v uměleckém směru orfismus se umělci zaměřovali na rytmus hudby a vyjadřovali ho ve svých obrazech. Dalším možným propojením smyslů je zapojení hmatu. Pro příklad jsem vybrala umělecký směr **informel**. V tomto směru umělci pracují s různými materiály mimo obvyklý papír a barvy. Do obrazů jsou zakomponované hadry, provazy, dřevo písek a mnoho dalších materiálů. I samotný proces tvorby je neobvyklý. Využívá se zde například proškrabávání, pálení, destrukce nebo vyřezávání. Proces tvorby i samotné dílo působí velmi expresivně a vyjadřuje hluboké pocity. Jedná se o záznam emocí autora. Informel připojuje ke zraku i hmat právě svými strukturami a texturami, které z obrazů vystupují.

Abstraktní umělci pracují při tvorbě díla jak se svými smysly, které využívají ke zkoumání světa kolem nich, tak i se smysly diváků, na které jejich díla působí. V tomto případě různá díla působí na různou kombinaci smyslů. Jak už bylo řečeno výše, častým případem je zapojení hudby nebo jejích prvků. Například díla orfismu na diváka působí jako by se pohybovaly v určitém rytmu. Někteří umělci využívají hudbu jako podkres při vystavování svých děl. Divákovi tak umožní hlouběji se ponořit do atmosféry daného díla

² GOLDING, John. *Cesty k abstraktnímu umění: Mondrian, Malevič, Kandinskij, Pollock, Newman, Rothko a Still. Dějiny a teorie umění*. Brno: Barrister & Principal, 2003. ISBN 80-86598-48-9.

a prožít intenzivnější zážitek. V dalších případech umělci vytvářejí interaktivní díla, se kterými může divák přímo fyzicky interagovat. Do této kategorie spadají například instalace, kterých je pozorovatel přímou součástí a jeho přítomnost samotné dílo a jeho působení dotváří. Taková umělecká díla působí jak na zrak a sluch, tak i na hmat. Někteří umělci jako je např. Anicka Yi působí svými díly i na čich, a dokonce i chuť. Tato umělkyně se konkrétně zaměřila na instalaci s vůněmi, které v divákovi vyvolávají různé pocity a vzpomínky.

Propojování několika smyslových podnětů je nedílnou součástí abstraktního umění. Vznikají díky tomu nové způsoby tvorby a vidění světa kolem nás. Taková díla působí na diváka mnohem silněji a poskytují mu hlubší zážitek z umění.

1. 4. UMĚLCI SVĚTELNÝCH INSTALACÍ

Robert Irwin je americký umělec, který se zabýval především instalacemi. Zkoumal vnímání v závislosti na umění, hlavně prostřednictvím svých site-specific děl a architektonickými intervencemi, které mění fyzický a smyslový pocit z prostoru. Začínal jako malíř v roce 1950, ovšem ihned kolem roku 1960 přešel k instalacím. Významnou částí Irwinovi tvorby jsou světelné instalace, které zkoumají interakci světla s prostorem. Jeho díla jsou označována jako imerzivní, což znamená, že diváka do sebe úplně pohlcují. On sám vyzdvihuje vnímání diváka jako důležitý faktor ovlivňující jeho tvorbu. Ve svých instalacích využívá různé materiály (průhledné tkaniny, zrcadla, sklo...), které jdou ruku v ruce se světlem a vytváří komplexní vizuální efekt. Jeho práce se mění v závislosti na světelných podmínkách a také pohledu diváka. Instalace nechávají rozplynout konvenční způsoby vnímání a umožňují novou formu individuální zkušenosti. Vyzývají diváka ke zpomalení a k uvědomění si estetického potenciálu našeho každodenního prostředí.

James Turrell vytváří světelné instalace, které jsou zaměřené na lidské vnímání. Již jako malý byl velmi fascinován světlem a později získal pro něj velmi cenné znalosti z percepční psychologie. Pracuje především s projektory a LED světly různých barev. Svá díla pečlivě zasazuje do zvoleného prostoru a velmi dobře s ním umí pracovat. Rád připomíná Platónovo podobenství o jeskyni a sám říká, že realitu žijeme takovou, jakou si ji sami uděláme. Jeho díla mnohdy připomínají optické iluze a opravdu si rozmanitě hrají s divákovým vnímáním. Některá z děl dokonce vyžadují zavření očí nebo koncentraci na jeden určitý bod, aby byl prožitek úplný.

U těchto umělců mě velmi zaujala jejich práce se světlem a ovlivňování vnímání diváka. S mým tématem se to velice propojuje v ohledu lidského vnímání světla. Myslím, že by bylo zajímavé vytvořit některé ze svých děl v jedné z jeho instalací.

1. 5. FENOMENOLOGIE V UMĚNÍ

Fenomenologie je filozofický přístup, který se zabývá zkoumáním lidské zkušenosti a vnímání světa. Jejím cílem je popisovat "fenomény," tj. objekty vědomí (smyslové vjemy, myšlenky, emoce) tak, jak se nám bezprostředně zjevují. Zajímá se o to, co se odehrává v našem vědomí, když vnímáme okolní svět a interagujeme s ním. Prozkoumává naši zkušenost vnějšího světa, nikoli jako pouhého odrazu vnější reality, ale jako složitý a strukturovaný proces.

V kontextu umění se fenomenologie zaměřuje na to, jak umělecká díla ovlivňují vnímání diváků a jakým způsobem tvoří smysl a význam. Zkoumá, jak umělci vnímají svět a jak ho zprostředkovávají ve svých dílech. Cílí také na tvůrčí proces tvorby, jakým vyjadřují své myšlenky a emoce. Někteří umělci se zabývají fenomenologií umění přímo ve svých pracích a přístupu k tvorbě. Zkoumají interakce mezi jimi, dílem a divákem. A zaměřují se na to jak umělecká díla ovlivňují divákovu vnímání. Mezi takové umělce patří například Mark Rothko nebo James Turrell. Oba umělci dbají na to, jak jejich díla působí na diváka a jaké v něm vyvolávají emocionální reakce. Rothkovi obrazy diváka přímo vtahují a navozují hluboké meditativní prožitky. Turrellovy instalace zase pozměňují divákovu vnímání prostoru a času a nutí ho se zamyslet. Za zmínku stojí také Olafur Eliasson, jehož interaktivní instalace, zkoumající vnímání světla a prostoru, navozují zážitkové prostředí, které aktivuje smysly diváka a vyzývá ho k zapojení. Fenomenologie obecně velmi cílí na vnímání a interpretaci uměleckého díla, na to jak na nás působí jeho prvky a jaké v nás vyvolávají emoce, myšlenky a vzpomínky. Zdůrazňuje subjektivní vnímání diváka a závislost interpretace na jeho osobních zkušenostech a kulturním kontextu. Ve fenomenologii je prostor pro různé interpretace díla a je kladen důraz na dialog mezi divákem a dílem. Mezi důležité pojmy patří také epoché což znamená distancování se od předsudků a běžných způsobů vnímání. V umění tato skutečnost umožňuje vnímání díla bez ovlivnění vnějšími faktory.

1. 6. PSYCHOFYZICKÉ FENOMÉNY

Psychofyzické fenomény jsou jevy, které spojují psychické (mentální) a fyzické (tělesné) aspekty lidské existence. *„Přestože se náš smyslový aparát jeví v mnohém jako*

*dokonalý systém, který nám umožňuje se adaptovat na okolí a uchopit svět v celé své kráse, každý z nás si je z vlastní zkušenosti vědom toho, že svět, který vnímáme může být (a je) často narušován a zkreslován ze strany našich očekávání, přání, či predikcí. Většina z nás však tuší, že existuje celá škála fenoménů, které můžeme vnímat jako reálné, a přitom mají s realitou málo co společného. Typickými příklady mohou být třeba sny či halucinace.*³ Mezi psychofyzické fenomény patří například **mimotělní zkušenost**, při které má člověk pocit oddělení od svého těla. To se může stát například během meditace, blízké smrti nebo při užívání drog. Tento fenomén lidé popisují jako vznášení se nad vlastním tělem a pohled na něj. Někteří uvádějí, že dokonce slyšeli, co se kolem nich děje. Mezi další fenomény patří také **lucidní snění**. To je stav kdy si ve snu uvědomujeme, že sníme a můžeme tak určitým způsobem kontrolovat obsah, děj a naše jednání. Hlavními charakteristikami tohoto snění je jeho realističnost, kterou svými smysly vnímáme velmi intenzivně. Dále také uvědomění si, že spíme a že můžeme sen kontrolovat. Lucidní sny mohou být prospěšné např. pro překonávání fobií, řešení problémů nebo ke splnění svých snů (létání atd.). *„Existuje však také jisté procento lidí, jejichž běžná percepce je obohacena o dodatečné vjemy, které jsou sdružovány s kvalitativně odlišnými vjemy, které se však v prostředí nevyskytují.*⁴ Tito lidé, jsou označováni jako **synestetici**.

1. 6. 1. SYNESTÉZIE

Synestezie je jev, při kterém stimulace jednoho smyslu nebo kognitivní oblasti vyvolá vjem nebo reakci v jiné smyslové oblasti, která není primárně aktivovaná. Synestezie je také charakterizována funkčním propojením vnímaného vjemu z vnějšího prostředí s vjemy, které se v tomto prostředí reálně nevyskytují, avšak synestetik je vnímá jako reálné. Nejčastější synestézie je mezi číslovkou/písmenem a barvou, přičemž daný grafem napsaný neutrální barvou vyvolá barevný vjem. Existuje ovšem mnoho druhů a tento fenomén stále není plně probádaný, tudíž jsou stále objevována nová propojení různých smyslů. Zastoupení synestetiků se odhaduje na 4% z celkové populace. Je ovšem velmi těžké určit přesná čísla, jelikož mnoho lidí tuto odlišnost o sobě ani neví. Většina se domnívá, že takové vnímání reality je normální a mají ho i ostatní a po zjištění odlišnosti ji většinou spíše zatajují. Uvádí se, že každý člověk se narodí jako synestetik a postupem stárnutí o tuto schopnost přicházíme. Možnosti synestezie jsou různé. Může se jednat

³ FARKAŠ, Jan. *Vnímání a význam, aneb jak nám může synestézie pomoci uchopit vědomí?*. [online]. In: Department of Psychology, Faculty of Arts, Masaryk university. PsychoLogOn 13. 6. 2017. Dostupné z: <https://www.psychologon.cz/component/content/article/14-psycholog-online/563-vnimani->. [citováno 2024-04-07]

⁴ Tamtéž

například o vnímání zvuků barevně, pocíťování chuti hmatem, nebo mohou různá slova a data vyvolávat barevné, chuťové nebo prostorové vjemy.

Synestezie se dá rozdělit na pravou a nepravou, ovšem mezi nimi neexistuje ostrá hranice a fungují na základě podobných mechanismů. **Pravá neboli vrozená synestezie** je klasifikována jako trvalá, automatická nebo konzistentní. Je fyziologická a zcela nedobrovolná. Existuje pět vlastností, které pravost charakterizují. 1. Automatická - asociace se zjevují automaticky bez jasného důvodu. 2. Prostorová - při poslechu hudby se zjevují tvary a barvy. 3. Konzistentní v čase - je neměnná, syntetické projevy vnímá člověk v průběhu života stejně. 4. Paměťová - výborná paměť např. na letopočty pomocí barev. 5. Emocionální - prožitek souvisí s většinou příjemnými emocemi a děje se bez jasného důvodu. **Nepravá neboli získaná synestezie** je proti tomu relevantní a může být vyvolána patologickými procesy nebo drogami. Občas se o ní mluví také jako o naučené.

Druhů synestezie je mnoho a vzájemně se kombinují. Také u každého jedince se projevují různé druhy jinak a má jiné zážitky. Obecně se definuje několik nejčastějších druhů. Prvním z nich je **Grafémovo barevná synestezie**. Při té u člověka slova, písmena nebo číslice vyvolávají určité barvy. Někomu se k nim může přiřazovat i textura nebo materiál. Dalším druhem je **Barevné slyšení**. Do tohoto druhu spadá tzv. chromestezie, což u jedince znamená vyvolávání silných barevných vjemů při poslechu hudby nebo určitého zvuku. Další druhy nejsou tak časté ale rozhodně nejsou méně zajímavé. Mezi ně spadá například **lexikálně gustatorická synestezie** (slovo nebo písmeno vyvolává chuť), **prostorově časová** (časové úseky v prostoru mají různé barvy), **tvárová** (spojená s hmatem), **zrcadlová** (fyzické vcíťení do viděného) a **personifikačně lingvistická** (osobnosti nebo vlastnosti přiřazené k číslům nebo písmenům).⁵

Synestezie a umění. Bylo zjištěno, že poměrně velké procento lidí se synestézií se taktéž zabývá nějakou uměleckou činností. Pro umělce může být synestezie velmi nápomocná při tvorbě a při představách o díle. Mezi umělce syntestetiky patří jak výtvarní umělci, tak i hudebníci např. skladatelé. Je bohužel opět těžce prokazatelné, kteří umělci se synestézií reálně pracují, jelikož mnoho z nich si tuto skutečnost ani neuvědomuje a přisuzují to velké fantazii. Ovšem najdou se i umělci, pro které je tento fenomén velkou

⁵ KOTLÍKOVÁ, Tereza. *Synestezie jako motivační nástroj umělecké kreativity*. [online]. Brno, 2019 [citováno 2024-04-07]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/jbvds/Moje-bakalarska-prace.pdf>. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. PhDr. Martin Flašar, Ph.D.

inspirací a čerpají z něj při své práci. Například vidí svá díla v okolí v podobě barev a přenáší je na plátno, nebo si dokážou barevně představit skladbu, kterou chtějí složit.

1. 4. MALBA

Malba je jednou z klasických technik a patří mezi nejstarší způsoby lidského umění. Je možné využít několika druhů barev a technik. Například olejová malba, akvarel, temperová a akrylová malba nebo freska. Dále se k malbě využívají různé pomůcky. Od štětců přes špachtle až po vlastní tělo. Obrazy vznikají i dalšími způsoby jako je například dripping (Jackson Pollock). Malba může být jednovrstvá nebo vrstvená. Záleží především na způsobu tvorby. Různé techniky lze také kombinovat, známé je například využití olejové malby na temperové podmalbě. Součástí malby je také povrch na který je prováděna. Využívá se např. plátno, dřevo, papír, karton nebo zeď pro nástěnné malby. Malba je velmi rozšířeným prostředkem pro mnoho forem umění. Dovoluje zachytit realistické obrazy, ale i emoce a myšlenky v abstraktních dílech. Poskytuje volnost vyjádření a nabízí mnoho variant využití.

1. 4. 1. MALBA AKRYLOVÝMI BARVAMI

Akrylové barvy jsou velmi univerzální a dá se s nimi velmi snadno, ale i zajímavě pracovat. Složení těchto barev se skládá z pigmentu a polymerové emulze. Jejich hlavní výhodou je, že po úplném zaschnutí se dají přemalovat, aniž by se narušila spodní vrstva. Ovšem narozdíl od olejových barev jsou ty akrylové ředitelné vodou. Díky tomu můžeme také určovat jak pastózní nebo transparentní naše malba je. Pokud chceme barvu řidší nebo zpomalit její dobu zasychání, můžeme do ní přimíchat různá média. Například pro techniku zvanou pouring neboli lití se do akrylových barev přimíchává médium, které barvu zředí a zpomalí její zasychání, avšak neovlivní její sytost. Akrylové barvy si můžeme koupit ve dvou variantách a to v lahvičkách tekuté jako třeba inkoust a nebo v tubách v pevné konzistenci. Barvy v tubách vždy lze naředit a dostat tak řidší variantu. Je vhodné vybírat kvalitní barvy s dostatkem pigmentu. Ty jsou velmi syté a dobře se s nimi pracuje. Akrylové barvy je také možné míchat. Při práci si tak vystačíme se základními barvami a znalostí jak správně namíchat nové odstíny.

Před samotnou malbou je také důležité vybrat správný povrch. Akrylovými barvami lze malovat na mnoho povrchů. Od obyčejného papíru přes akvarelový papír až po plátno nebo dřevo. Důležitá je však podmalba. Při klasické malbě se využívá techniky šepsování. Šeps je hutná základová barva a prodává se v několika odstínech. Ovšem,

můžeme její odstín pozměnit přimícháním některé z akrylových barev. Podklad šepsujeme vždy jedním směrem a barvu neředíme. Takováto podmalba nám pomůže, aby podklad méně sál a barvy se lépe nanášely.⁶

Pro svoji práci jsem si vybrala právě malbu akrylovými barvami. Zvolila jsem je především kvůli jejich rychlému zasychání a možnosti pracovat s nimi jak velmi transparentně, tak i ve velké pastózní vrstvě.

1. 5. OBRAZCE ZA ZAVŘENÝMA OČIMA

Když zavřeme oči, můžeme vidět tvary, světla, barvy a různé jiné i pohybující se objekty. Těmto jevům se jinak říká také halucinace se zavřenými očima. Někteří přirovnávají tyto jevy ke kaleidoskopu. Tyto halucinace mohou mít několik příčin. Tou nejtypičtější je proces zvaný fosfeny.

1. 5. 1. FOSFENY

Fosfeny jsou úkazy, které vidíme když zavřeme oči. Objevují se díky neustálé aktivitě mezi neurony v mozku a naším zrakem. Jak je jednotliví lidé vidí je velmi individuální. Jejich podoba se také velmi liší u každého z nás. Někteří vidí například malé tečky neboli hvězdy, jiní fosfeny přirovnávají spíše ke geometrickým tvarům nebo zábleskům světla. Takovéto obrazce se nám před očima zobrazují z různých důvodů. Tím nejčastějším je tlak na oči např. když si oči třeme. Fosfeny způsobuje a proměňuje také světlo, které na naše zavřené oči působí. Pokud se díváme do přímého slunce nebo jsme ve velmi osvětlené místnosti a poté oči pevně zavřeme, můžeme vidět obrazce více konkrétně a silněji je vnímat. Dalšími případy, kdy můžeme fosfeny, které způsobuje mechanický tlak na oko vidět, je například náraz do hlavy nebo operace očí. Obrazce způsobují ovšem i např. různá onemocnění a problémy se sítnicí, neurologické problémy (např. záchvaty, migrény), radioterapie nebo alkohol a léky. Může je ale způsobit i obyčejné zakašlání.

1. 5. 2. JEJICH OVLIVŇOVÁNÍ

Fosfeny ovlivňuje mnoho faktorů. Řadí se mezi ně především spánek a to tak, že unavené oči jsou k vnímání obrazců náchylnější. Tudíž při nedostatku spánku je můžeme vidět častěji. Fosfeny může ovlivňovat i náš aktuální psychický stav. Při prožívání úzkosti mohou lidé v důsledku stresu vidět před očima tečky a záblesky světla. Naopak lidem, kteří trpí depresí se před očima mohou tvořit stíny. K depresi se také váže to, že užívání

⁶ SANDERS, Michael. *Akrylová malba*. Krok za krokem (Rebo). Čestlice: Rebo, 2010. ISBN 978-80-255-0385-0.

antidepresiv a jiných léků tyto obrazce ovlivňuje a mnohdy je tvoří intenzivnější. Dalším faktorem, který bych chtěla zmínit je hudba. Hudba ovlivňuje fosfeny hned z několika stran. Působí na náš mozek a tak ovlivňuje naše vnímání přímo u zdroje. Na hudbu máme určitou emoční reakci a ta ovlivňuje naše vnímání světa kolem nás. Díky hudbě je také možné zrelaxovat své smysly a lépe se soustředit na vjemy, které se nám ukazují za zavřenými očima. Lidé se zvýšenou vnímavostí mají obecně větší pravděpodobnost ke zřetelnějšímu a silnějšímu vnímání fosfenů.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2. 1. INSPIRACE

Pro moji práci mě velmi inspirovala moje předchozí zkušenost s tvorbou se zavřenýma očima. Obrazce které vidím mě velmi fascinují a je pro mne velice zajímavé výtvarně je zpracovat. Již od dětství se snažím výtvarnou tvorbou zachycovat nejen to co vidím, ale i to co cítím. Je pro mne důležité při tvorbě zapojit pocity a nechat se jimi vést. Velkou inspirací je pro mne také poznávání sebe sama, což se díky této tvorbě děje. Jsem schopna rozpoznávat jak se v dané okamžiky cítím a díky obrazům to i vidím a snáze si své emoce uvědomuji.

V rámci umění mě inspirovali také umělci, kteří svými díly s diváky interagují a nabádají ho k přemýšlení o věcech za obrazem a jeho vznikem. Proto i já doufám, že moje práce diváky přiměje zavřít oči a zamyslet se nad tím co vidí oni a jak se při tom cítí.

2. 2. ZÁMĚR

Záměrem mé práce je prozkoumat svět za zavřenýma očima. Přejde mi, že o tomto tématu se v mém okolí moc nemluví, přitom tento svět je každému ihned na dosah. Čím hlouběji se do mé tvorby ponořuji, tím více začínám chápat i své pocity. Mým hlavním záměrem je tedy propojení mého já, toho co vidím, když zavřu oči, a mé umělecké tvorby. V každé volné chvíli, kdy se nacházím například v zajímavém prostředí nebo mám neobvyklou náladu, zkouším zavřít oči a zachytit, co vidím. Kresby většinou vznikají na menší formáty. Proto je mým cílem realizovat malby na velký formát, aby pohlcovaly diváka stejně jako ty samé obrazce pohlcují mne, po zavření očí.

2. 3. PRŮBĚH PRÁCE

Malby vznikají nejprve za pomoci pastelek a poté akrylových barev. Každá malba má své jedinečné podmínky vzniku. Do těchto podmínek se řadí: jak velký tlak je vyvíjen na oči, při jakém světle maluji a jestli koukám do přímého světelného zdroje nebo na rozptýlené světlo. Další okolnosti, které podobu maleb ovlivňují jsou například bolest hlavy, hudba, psychické rozpoložení nebo v jak moc rušném prostředí pracuji.

2. 3. 1. PODMÍNKY VZNIKU

Pro každou malbu jsem vybrala určité základní podmínky. Do těchto podmínek počítám v jakou denní dobu jsem obraz tvořila, jestli při přirozeném nebo umělém světle, přímém nebo rozptýleném světle, jak velký tlak jsem na oči vyvíjela, tedy jestli byly jen

zavřené nebo i zavázané a také jestli jsem byla uvnitř nebo venku. Okolnosti jako je např. bolest hlavy byly pouhou doplňující náhodou, které jsem využila.

Podmínky týkající se **denní doby** lze specifikovat na **světlo, šero a tmu**. I když jsem obraz tvořila při přímém umělém světle, o jeho celkové podobě rozhodovalo také světlo kolem mě. Tudíž pokud byl den a mimo lampičku, do které jsem se dívala, mě obklopovalo i denní světlo, přesahoval obraz více do okrajů a objevovaly se na něm jiné barvy než když mě obklopovala tma. Denní doba také rozhodovala o **přímém slunci**. Já jsem se konkrétně rozhodla obrazy tvořit cca jednu hodinu před západem slunce, jelikož je v tu dobu slunce pro mne nejvíce zajímavé, silné a navozuje speciální atmosféru. V tuto denní dobu působí slunce i na celé okolí a zalije ho zajímavými barvami. Ty poté také ovlivní, jak se obrazce za očima zbarví.

Zdroj světla, do kterého jsem koukala, byl buď **přirozený** jako právě přímé slunce nebo jen obyčejné denní světlo. Nebo **umělý**, konkrétně led lampička, kterou mám na stole. Po výběru světla, jsem se dále rozhodovala, který obraz bude vytvořen při koukání přímo do zdroje světla a který budu kreslit a malovat pouze při rozptýleném světle. Zvolila jsem obě varianty, každou pro určitý obraz. **Přímé světlo** má za následek konkrétnější obrazce, které za očima zůstávají déle než při světle rozptýleném. Například přímé slunce působí na zavřené oči velmi silně a bylo nutné před dalším obrazem několik desítek minut vyčkat, než obrazce zcela vymizí. **Rozptýlené světlo** má ovšem také své výhody. Jelikož není tolik prioritní, nechává více působit na vzhled obrazců i ostatní vlivy, jako je tlak na oči, hudba nebo myšlenky.

Další rozhodující podmínkou je **tlak na oči**. Ten jsem určovala tím, zda oči pouze **zavřu** nebo si je navíc ještě **zavážu** šátkem. Při zavázání šátkem se sice ztlumí účinky světla kolem mne, ale zvýší se konkrétnost obrazců, právě díky vyvíjenému tlaku. Při zavázání šátkem bylo pro mne také snazší se ponořit do vlastního světa a nechat působit své vnitřní pocity. Když jsem měla oči pouze zavřené, ovlivňovala jsem obrazce třeba tím, jak silně oči zavřu. Pokud jsem oči jen **přihmouřila**, obrazce velmi ovlivňovalo okolní světlo. Když jsem je zavřením hodně **zmáčkla**, je naopak uprostřed velmi konkrétní hlavní obrazec opakující se ve všech dílech. Díky zmáčknutí se občas obrazce rychleji rozpohybují.

To, kde jsem obraz tvořila, myslím tím jestli v **interiéru** nebo **exteriéru**, se nachází na pomezí mezi základními podmínkami a podmínkami doplňujícími. Je tomu tak, jelikož

okolní prostředí určuje jaké **světlo** na mě působí. V exteriéru na mě působilo výhradně přirozené světlo, naopak v interiéru jsem se mohla rozhodnout zda využiji umělé či přirozené. Druhou podmínkou, kterou okolní prostředí ovlivňuje je právě mé rozpoložení a celková **emoce** tvorby. Například obraz na přímém slunci jsem tvořila venku na zahradě. Příjemné teplo, zvuky přírody a vůně jara vyvolávali pozitivní emoce, které se do díla promítají.

Jednou z doplňujících podmínek je **hudba a zvuky**. Ty provázely celou moji tvorbu a všechny práce určitým způsobem ovlivnily. Zaprvé ve mne hudba vyvolává různé **emoce** a ty se do obrazců promítají. Zadruhé mám různé zvuky spojené se **vzpomínkami** a tak mi pomáhají dostat se zpět do zachycených obrazců. Zatřetí ve mne hudba vyvolává i pocit různých **barev**. Tudíž předpokládám, že s využitím určitých barev v obrazech má co dočinění také právě tato vlastnost.

Mezi další doplňující podmínky řadím to, jak jsem se cítila **fyzicky a duševně**. Mezi fyzické faktory ovlivňující obrazce patří například bolest hlavy, zima, teplo, způsob postoje nebo sedu atd. Velmi velkou a důležitou roli v mé práci, hraje také mé **psychické rozpoložení**. To ovlivňuje celý proces tvorby a tudíž i výsledná díla. Snažila jsem se obrazy zachycovat v různé dny a při různých náladách a pocitech. Faktory fyzické a psychické se v určitých místech velmi **propojují**. Konkrétní příklad je bolest hlavy, které trvá celý den a nedaří se jí nijak zlepšit. To ve mne vyvolává frustraci a úzkost z nelepšícího se stavu. Má nálada je v tu chvíli špatná a ovlivňuje pocity ze všeho, co dělám. Přijde mi velmi zajímavé jak i jeden malý pocit uvnitř mne dokáže ovlivnit celé dílo. Díky této práci si uvědomuji jak moc mne veškeré myšlenky ovlivňují.

Jednotlivé podmínky se dohromady velmi proplétají a pro každý obraz tvoří jedinečné a originální pozadí vzniku. Je velmi fascinující jak i malá změna v některé z podmínek, vytváří obrovské změny na papíře. Konkrétní a přesné podmínky vzniku jednotlivých maleb zaznamenávám přímo u jejich popisu níže a více je zde odůvodňuji a specifikuji.

2. 3. 2. TECHNICA PRÁCE

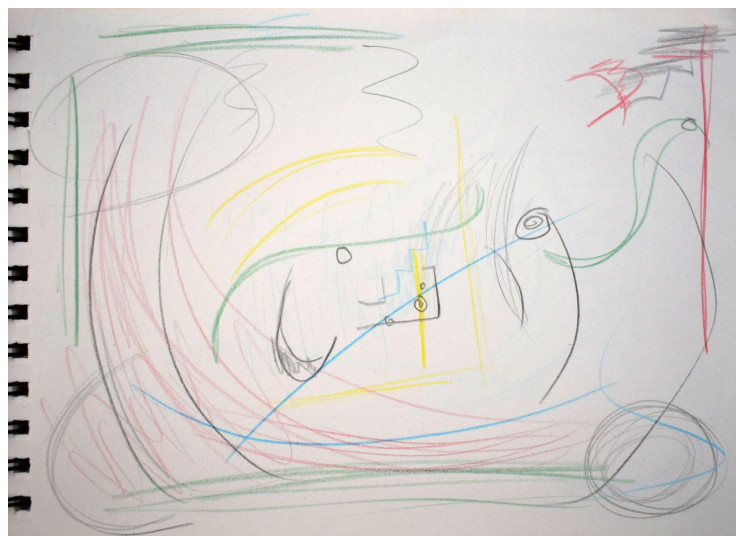
Tvorba prochází několika částmi:

1. Návrhová část I. - kresby na papír velikosti A4, využívané pomůcky - pastelky a tužka, návrhy probíhají na různých místech v různou denní dobu, celá kresba probíhá poslepu

2. Návrhová část II: - malba akrylovými barvami na karton velikosti A2, podrobné zachycování tvarů a barev z návrhů, větší volnost v intenzitě barev
3. Tvorba hlavních děl - velkoformátové malby = malba pohlcuje, vtahuje do daného pocitu

Tvorba těchto děl je velmi různorodá a jednotlivé části se do sebe prolínají. Celý proces vždy začíná myšlenkou. Ta se většinou zrodí na různých, občas i neobvyklých místech nebo v situaci, která mi přijde něčím neobvyklá. Pro všechny případy již několik měsíců u sebe nosím skicák a pastelky. Po tom, co zanalyzuji situaci se pustím do **návrhu** na papír formátu A4, ten trvá několik minut a tvořím ho přímo na místě. Aby byly všechny obrazy opravdu reálným zobrazením obrazců za očima, zvolila jsem návrhovou kresbu **poslepu**. To znamená že jsem celou kresbu zhotovila bez jediného otevření očí a díla tak dostala svou originální podobu. Pro návrhy jsem zvolila práci **pastelkami**, jelikož takové výtvarné pomůcky si mohu převézt kamkoliv, do jakýchkoliv světelných podmínek a mohu tak zvětšit škálu zkoumaných a zachycovaných obrazců. Ke každému návrhu si po jeho dokončení podrobně zapíši prostředí a podmínky, které mě při tvorbě ovlivnily.

Kresba se zavázanýma očima venku za denního světla

Obrázek č. 1: 1. Návrh - kresba

Po nasbírání většího množství návrhových kreseb přichází **další fáze** tvorby. V této fázi si návrhy podrobně prohlédnu a ty, které mne nejvíce zaujmou si zkusím **namalovat** na větší karton. Tato fáze je pro mne důležitá s ohledem na vybranou techniku. Díky přípravné malbě si dokáži být jistější a prozkoumávám každý obraz více do hloubky. Právě tyto dvě fáze návrhů vedou k nasbírání velkého množství materiálů a zajímavých obrazů přičemž každý jeden z nich je originální.

Malba dle návrhu se zavázanýma očima venku za denního světla

Obrázek č. 2: 1. Návrh - malba

Při zhotovování **velkoformátových maleb** na desky formátu **B1** se inspiřuji návrhovou kresbou, případně malbou a ve stejných nebo podobných podmínkách ji převádím do **malby**. Při této fázi jsem oči již měla zavřené jen ve chvíli inspirace s danými podmínkami. Díky volnosti, kterou poskytuje práce s barvou, pro mne bylo snažší zachytit do malby emoce, které tyto obrazce doprovází. Pro finální díla jsem si vybrala velký formát a to z několika důvodů. Nejprve rozhodně kvůli větší volnosti při práci. Dále také proto, aby divák, který k malbám přistoupí mohl vnímat obrazce v co největším prostoru jeho zorného pole.

Celý proces tvorby je pro mne velmi obohacující. Každý obraz v sobě nese příběh, kterým jsem s ním prošla od počáteční myšlenky až po zhotovení finálního díla. Takto rozmanitý proces různých návrhů, ponořování se zpět do různých kreseb a znovu otevírání jednotlivých příběhů jsem zvolila pro mne z velmi jasného důvodu. A to proto, že se obrazce, které vidím snažím nejen zachytit pomocí uměleckých technik, ale i pochopit. Při prvotním návrhu sice obrazce zachytím velmi autenticky a mají velkou váhu, ovšem v reálném čase nedokážu podrobněji určit, co vše obraz ovlivnilo, jaké další okolnosti na něj a na mne působí. A to je to, co mě na mých dílech také zajímá. Již při následném zapisování podmínek vzniku si více uvědomuji co vše v danou chvíli vnímám a co teoreticky dílo ovlivnilo. Tím, že se poté k obrazům vrátím, se s odstupem času dokážu hlouběji zamyslet nad jednotlivými prvky. Pro příklad uvedu opět obraz tvořený při bolesti hlavy. V danou chvíli jsem byla pod vlivem určitých emocí a v nich jsem dílo nakreslila.

Další den jsem si obraz prohlédla již bez bolesti a zvědavě jsem prozkoumala jeho odlišnosti od ostatních. V ten okamžik jsem si naplno uvědomila jak moc to, co vidím je pozměněno díky bolesti a myšlenkám. Podobný důvod má i mé malování stejného výjevu. Jelikož si díky popisu a pohledu na návrh dokáži situaci přesně vybavit a ponořit se do ní, mohu tak zkoumat i pohyby, kterými jsem pastelkami po papíře kreslila, jelikož teď již tvořím i s částečně otevřenými očima. Tvorba velkoformátových maleb je pro mne vrcholem celé mé poznávací cesty. Zabere mi nejvíce času a to nejen svojí velikostí. Je to pro mne, troufám si říct, až meditativní zážitek. Znovu se v mysli vrátím k okamžiku, při kterém vznikaly návrhy. Se znalostmi, které jsem o nich v průběhu mého zkoumání zjistila, se dokáži vcítit i do emocí prožívaných v oné situaci. Obraz tvořím z části velmi spontánně díky aktuální situaci a z části pod inspirací již zaznamenaných obrazců. Při malbě si uvědomuji každý svůj tah, i když je třeba veden pouze mým podvědomím. Nechávám se unášet inspirací, která mě dovede až do konce celé tvorby. Po zdárném dokončení mé poznávací cesty je velmi zajímavé porovnávat jednotlivé obrazy a hledat na nich odlišnosti a nebo naopak opakující se prvky.

V rámci techniky práce bych ráda představila podrobněji proč jsem si vybrala právě **pastelky** a **akrylovou malbu**. Jak už jsem psala výše, pastelky jsem zvolila pro první návrhy, protože jsou snadno přenosné a využiji je i v rušnějších situacích. Pro velké malby jsem si vybrala akrylovou malbu z důvodu větší volnosti. Dále také proto, že barvu lze použít několika způsoby. Mohu s ní pouze lehce transparentně obarvit pozadí nebo ve větší vrstvě sytě zachytit ostré hlavní tvary nebo linie. Více s ní pracuji v ředěné a transparentnější konzistenci, jelikož tak, dle mého názoru, lépe zachytím to, že obrazce za očima se občas pohybují a jsou pomíjivé.

2. 3. 3. MYŠLENKY V PRŮBĚHU PRÁCE

- Je snazší se ponořit do světa fantazie při poslechu hudby.
- Objevující se barvy jsou ovlivněné nejvíce emocemi a hudbou.
- Při zavázání šátku na oči jsou obrazce rozpoznatelnější a lépe se objevují barvy.
 - Způsobeno tím, že při tlaku na oči se fosfory objevují častěji a snáze.
- Nelze se zaměřit na barvu i zásadní linie zároveň. Snazší je pro mne nejprve zachytit barvu a pak se soustředit na linie, tahy obrazců a tmavé plochy.
- To jak výsledná kresba vypadá ovlivňuje i celkové psychické rozpoložení v danou chvíli. Například při bolesti hlavy, která ovlivňuje myšlenky je zde větší chaos a objevuje se více tmavých ploch. Ovšem celkové výjevy jsou intenzivnější,

dynamičtější a v neustálém pohybu. Je tedy možné, že se v průběhu proměňují. To platí i o ostatních situacích kdy nepanuje úplná psychická nebo fyzická pohoda.

- Při téměř úplném klidu a pohodě, jsou výjevy více uspořádané, čisté a o něco víc statické.
- Ačkoliv je za zavřenýma očima tma, podklad obrazců má světlý nádech.
- Ve všech kresbách se objevuje podobný objekt (mající na sobě někdy málo někdy více kol)
- Při zpětném prohlížení některého z návrhů jsem schopna se do něj vcítit a částečně prožít pocity, které mne při jeho kresbě vedly.
- Obrazy pro mne mají velký osobní rozměr, dokáží mne přenést zpět do minulosti, ale i vrátit do přítomnosti.

2. 4. POPIS JEDNOTLIVÝCH MALEB

V následující části popisuji jednotlivé velkoformátové malby, které vznikly v rámci mé bakalářské práce. Celkový počet děl je **6** a všechna jsou namalovaná na karton formátu **B1**. U každé malby představuji konkrétní a detailní podmínky vzniku, popisuji průběh její tvorby a rozebírám její finální podobu. Každý popis zahrnuje také obrazovou přílohu obsahující kresebný návrh a finální malovaný velký obraz.

I. Co vidím, když zavřu oči venku a dívám se přímo do slunce

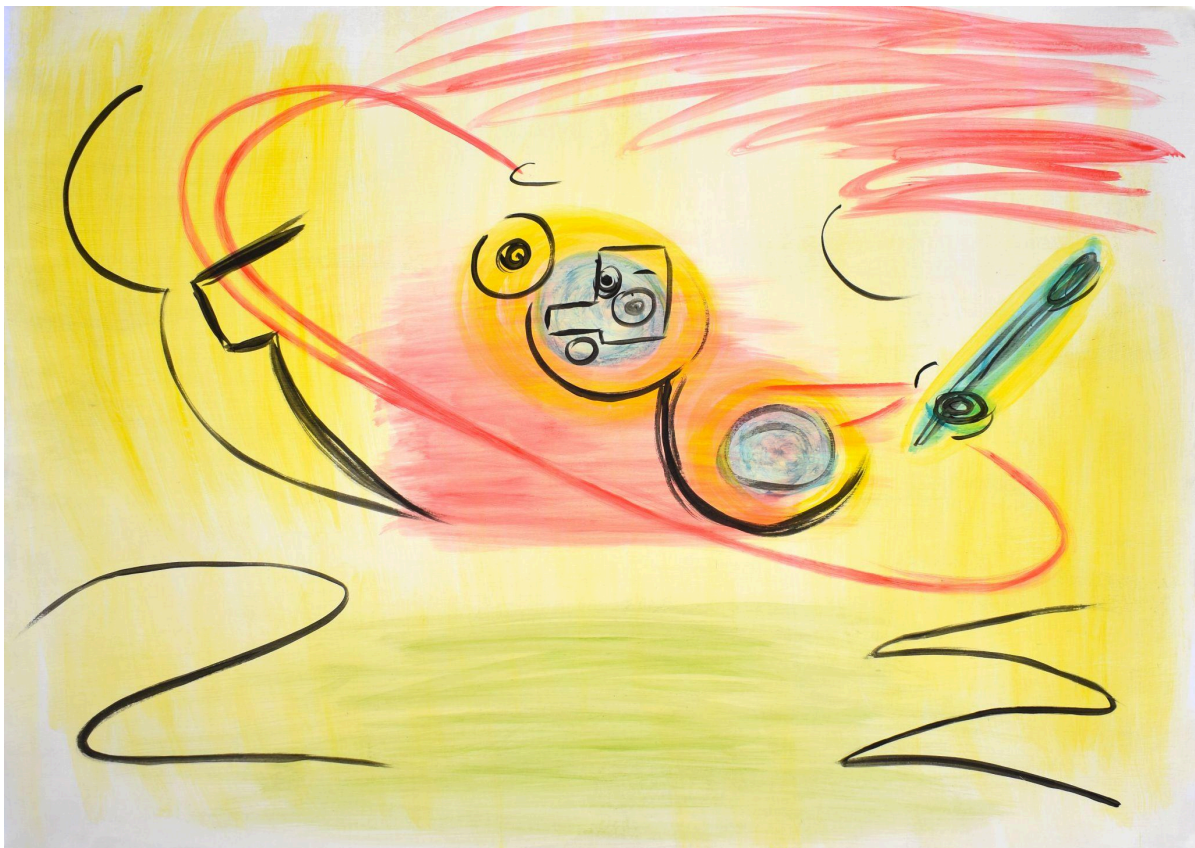
Zavřené oči, přímé světlo, přírodní světlo, exteriér

Obrázek č. 3: 2. Návrh - kresba

Návrh na tuto malbu vznikl venku na přímém slunci. Oči jsem měla pouze zavřené bez vnějšího tlaku na ně a dívala jsem se přímo do slunce. Díky silnému světlu, které působilo na mé zavřené oči se objevovaly zajímavé a intenzivní obrazce. Mezi další působící podmínky jistě patří to, že jsem byla venku. Slyšela jsem zvuky přírody, bylo již příjemné teplo a celkově jsem se cítila velmi dobře.

Na obraze je dobře vidět, že žlutá barva slunce pronikla i do mé mysli a dominuje celému obrazu, především v pozadí. Celkově se zde nachází především teplé barvy. Obraz je specifický tím, že téměř celé pozadí je zabarvené. Lze tedy říci, že působící světlo bylo opravdu intenzivní a dokázalo pozměnit i celý barevný základ obrazu. Teplotu barev mohlo ovlivnit zajisté i okolí (teplota vzduchu, hřejivé slunce). Od ostatních obrazů se tento drobně liší svojí jednoduchostí. Nachází se zde pouze tři barvy a výrazné obrazce nejsou v tak hojném počtu. Velké zastoupení má v díle kruh a elipsa objevující se jak v hlavním motivu, tak i v okolních objektech.

Obrázek č. 4: 1. Finální malba

Tvorba tohoto obrazu, pro mne byla velmi zajímavá. Pohled do slunce je hodně intenzivní již sám o sobě a hledání obrazců mu dodalo i hlubší smysl. Obrazce se objevili okamžitě a ihned byly velice zřetelně vidět. Chvillemi jednotlivě navozovali pocit

přibližování a oddalování v určitých intervalech, ale stále zůstávali jasné a viditelné. Bylo snadné je zachytit na papír mimo jiné také díky tomu, že mají určitý řád. Malbu velkého obrazu řadím mezi ty velmi klidné a pohlcující. Příjemné pocity a slunce jsou dobrým základem pro pohodlné tvoření. Když se na obraz podívám zpětně, dokáže ve mně vyvolat velmi silnou vzpomínku na všechny vjemy, které jsem při jeho tvorbě zažila a je skvělým zdrojem pozitivní energie.

II. Co vidím, když si zavážu oči ve tmě

Zavázané oči, tma, smíšené pocity, hudba, interiér

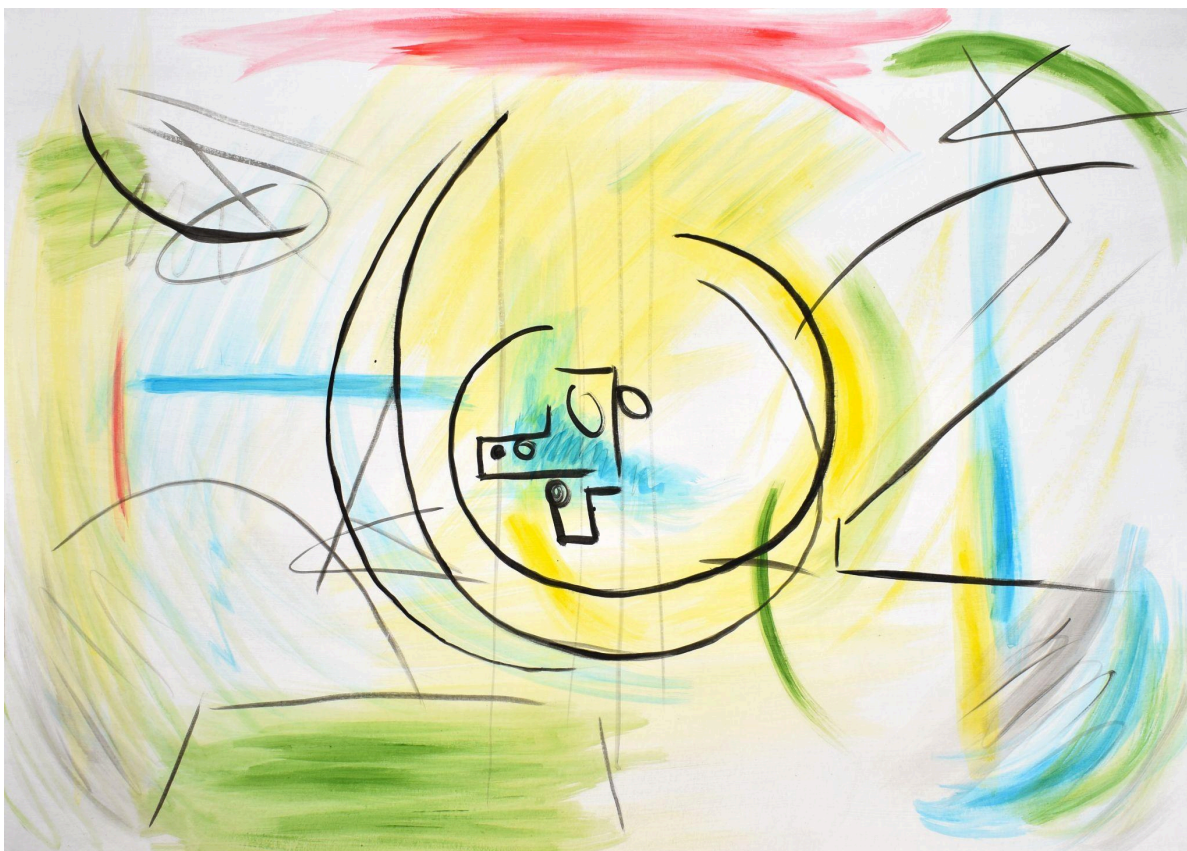

Obrázek č. 5: 3. Návrh - kresba

Návrh na tuto malbu vznikl v noci při úplné tmě. Oči jsem měla zavřené a navíc ještě zavázané šátkem, pro zvětšení tmy a zesílení tlaku. Poslouchala jsem hudbu, která pro mne není extrémně zabarvena pozitivně ani negativně. Hudba mi pomohla dostat se více do středu svých pocitů a soustředit se na své vnitřní já. Jelikož jsem měla sluchátka a tím jsem si z části vyrušila i sluchový přehled o okolí, zvětšovala se pozornost na vnitřní dění, ale zároveň i negativní pocit strachu z okolí. Díky tlaku na oči, způsobeným zavázaným šátkem se opět obrazce objevili okamžitě a byly výraznější než bez tlaku. Mezi pozitivně působící podmínky patří zajisté tvorba v interiéru, tedy v pohodlí domova.

Barvy jsou na obraze spíše jemnější a dost se do sebe prolínají. Tahy, které jsou v nich viditelné působí dojmem pohybu a určité rotace objektů. Tuto rotaci podporují i linie kolem hlavního motivu. Hlavní motiv je specifický svým výstupkem ve spodní části. Oproti ostatním malbám je velmi výrazný a podpořený i malým černým kruhem. Díky

modré a dominující zelené barvě působí obraz chladnějším dojmem, ale syté žluté a červené segmenty tuto zdárnou chladnost narušují.

Obrázek č. 6: 2. Finální malba

Mé pocity ve tmě se zavázanýma očima jsou na jednu stranu velmi pozitivní. Jsem klidná, nerozptylují mě vizuální vjemy, jelikož oči otevřít nemohu, jsem schopna se tak lépe vnitřně uklidnit a mám více prostoru pro fantazii. Na druhou stranu je ve mně stále určitá nejistota, strach z okolního prostředí, pocit toho, že nevidím co se kolem děje. Myslím, že tyto pocity lze dobře pozorovat i v této malbě. Barvy zastávají tu klidnější a spokojenější stránku, kdežto linie jsou místy nejisté a občas chaotické. Při pohledu na návrh a velkou malbu lze pozorovat úbytek v liniích. Ten je dle mého názoru způsoben tím, že při tvorbě velké malby nemám už oči zavázané po celou dobu, a tak mírně ustupuje nejistota a strach z okolí.

III. Co vidím, když zavřu oči na denním světle

Zavřené oči, denní světlo, přírodní světlo, příjemné prostředí, exteriér

Návrh na tuto malbu jsem tvořila opět venku. Tentokrát svítilo slunce, ale bylo zakryté mraky a tak bylo světlo rozptýlené. Zavřenýma očima jsem se dívala směrem na modré nebe s mraky. Teplota nebyla nijak vysoká, ale že by mi bylo chladno se také říct

nedá. Mezi podmínky této kresby patří příjemné zvuky přírody, rozptýlené tlumené denní světlo a zajisté také právě rozporuplné pocity, jestli je teplo nebo zima.

Obrázek č. 7: 4. Návrh - kresba

Tento obraz patří opět mezi jednodušší a s větším řádem v zobrazených objektech. Objevují se zde jak jemnější barevné plochy, tak i výraznější barevně sytější linie a tvary. Barevnost díla je velmi rozmanitá. Hlavní motiv a linie v jeho okolí navozují pocit rychlého pohybu směrem na levou stranu. Jasnost světla v mém okolí při tvorbě má, dle mého názoru, za následek právě mírnost barevných ploch a větší jemnost obrazu. Zajímavostí tohoto díla jsou také černé tečky rozmístěné po ploše plátna a černý tvar v pravé části, který připomíná trojúhelník.

Ačkoliv jsem tento obraz tvořila s očima pouze zavřenýma, překvapila mě jasnost některých obrazců. Dále mi přijde zajímavé to, že ačkoliv za očima nebyly tolik v pohybu a spíše bych je řadila mezi ty více statické, tak na malbě působí jako by opravdu letěli k jedné straně. Malba velkého obrazu pro mne byla opět velkým zážitkem. Obraz jsem malovala venku. Teplota byla o něco vyšší než při návrhu, ale ve spojení s chladnější zemí na které jsem tvořila, se ve mě opět nacházeli nejisté pocity o tom, jak se vlastně cítím. Emoce spojené s tímto obrazem řadím mezi neutrální, přiklánějící se spíše na pozitivní stranu. Osobně mám z obrazu pocit, jako by zobrazoval nějaká kosmická tělesa.

Obrázek č. 8: 3. Finální malba

IV. Co vidím, když zavřu oči a dívám se do přímého světla

Zavřené oči, přímé světlo, umělé světlo, led lampička, interiér, hudba

Obrázek č. 9: 5. Návrh - kresba

Pro návrh této malby jsem využila přímého umělého světla, pro které mi posloužila led lampička v mém pokoji. Oči jsem měla pouze zavřené a dívala jsem se do světelného

zdroje přímo. Tvořila jsem v interiéru za poslechu hudby, která na mě má pozitivní vliv. Tentokrát jsem měla hudbu puštěnou nahlas a tak jsem zároveň poslouchala i zvuky okolí, do kterých patřil zvuk větru za oknem, zvuk mého počítače a také hluk aut projíždějících na ulici.

Stejně jako u přímého slunce je tento obraz laděný do velmi teplých barev. Dominuje mu především oranžová barva v různých intenzitách. Pozadí je téměř celé pokryté barevnými plochami a obraz tak působí více zaplněně. Barvy se do sebe prolínají a vytváří nové odstíny. Oproti některým z ostatních maleb zde nedominují černé linie a tvary. Naopak pouze doplňují hru barev a soustředí se spíše v hlavním motivu. Zajímavým prvkem tohoto obrazu je zajisté také kulatý objekt v levém horním rohu.

Obrázek č. 10: 4. Finální malba

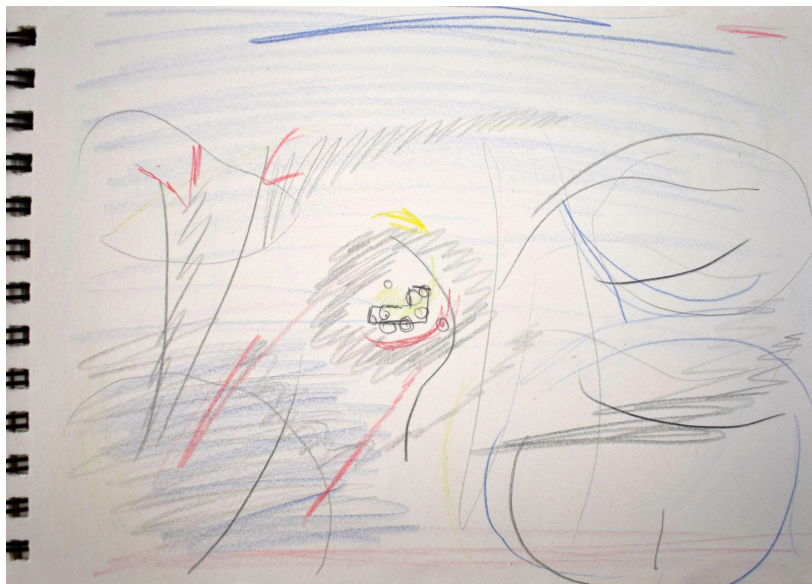
Jelikož jsem při tvorbě návrhu i velké malby poslouchala hudbu, která ve mě dokáže vyvolat pozitivní pocity, působí i obraz roztančeným dojmem. Jdou na něm velmi hravé prvky a myslím, že velmi přesně popisuje moji náladu. Myslím, že na tomto obraze je nejvíce viditelné ovlivnění hudbou. Jelikož hudba hraje v mém životě velkou roli, bylo pro mě její zařazení jasnou volbou a právě tento obraz podtrhuje tuto zálibu velice zřetelně. Dílo na mě působí pozitivní energií a troufám si říct, že je to jeden z mála obrazů této série,

který má v pozadí výhradně kladné pocity a vjemy. Stejně jako obraz z přímého slunce, i tento mě dokáže spolehlivě přenést zpět do optimistické nálady.

V. Co vidím, když zavřu oči v šeru s bolestí hlavy

Zavřené oči, šero, přírodní světlo, interiér, fyzická bolest, pocit beznaděje

Návrh na tento obraz jsem tvořila pod vlivem silné bolesti hlavy. Byl vytvořen v interiéru za šera. Nevyužívala jsem žádného umělého světla. Působil na mne tedy pouze zbytek denního světla přicházející skrz okno. Oči jsem měla pouze zavřené, ovšem vlivem bolesti jsem je často více mačkala, a tak byl vyvíjen větší tlak. Obrazu předcházelo několik hodin snažení o zmírnění bolesti. Jelikož neustávala, působilo to na mě velmi negativně a cítila jsem se beznadějně. Pocity, které mě ovlivňovali byly frustrace, smutek, bezradnost.... V případě tohoto obrazu mne neovlivňovaly žádné zvuky ani hudba, jelikož jsem je utlumila v rámci boje s bolestí.

Obrázek č. 11: 6. Návrh - kresba

Toto dílo je velmi zajímavé šedým kruhem kolem hlavního motivu, který tvoří hustá šrafura. Takové plochy se na obraze objevují hned několikrát a dle mého názoru jsou spojené právě s bolestí a negativními myšlenkami. Pozadí obrazu z velké části vyplňuje modrá barva. Ta se v díle nachází v mnoha intenzitách. Obrazu dominují spíše linie než plné tvary. Umístění linií a tahů opět vypadá, jako by se po plátně pohybovaly a náhodně přes sebe létaly. Žlutá barva se objevuje pouze v pár tazích nad středním motivem. Jelikož je to moje oblíbená barva a mám ji většinou spojenou s pozitivními věcmi, je dost

pravděpodobné, malá četnost svědčí o převažující negativní náladě. Ovšem má zde symboliku určité naděje a její přítomnost je pro mě v díle velmi důležitá.

S bolestí hlavy mám často problém a to je také důvod proč je pro mne tento obraz jeden z těch nejvíce zajímavých. Velmi mě překvapilo, že se dané pocity na obraze opravdu objevují a podařilo se mi je celkem dobře ztvárnit. V obraze vidím snahu oprostít se od problému, ale zároveň stálou pozornost na bolest a nepřicházející řešení. Prostřední objekt jako by se stal mým problémem, na který upozorňuje tmavý kruh kolem a vyzdvihuje ho. Od něj se snaží odvést pozornost linie a barvy kolem, ovšem nejsou tak výrazné, aby to plně dokázali. Při tvorbě velké malby jsem nezažívala až tak silné pocity beznaděje, ovšem určité negativní emoce ano.

Obrázek č. 12: 5. Finální malba

VI. Co vidím, když si zavážu oči za světla

Zavázané oči, přírodní světlo, umělé světlo, hudba

Při návrhu tohoto díla jsem oči zavřela a navíc jsem si je převázala šátkem. Na oči tak byl vyvíjen větší tlak a obrazce se objevovaly rychleji a jasněji. Působily na mne oba druhy světelných podmínek a to jak denní světlo, tak i umělé světlo z žárovek. Opět jsem měla puštěnou hudbu. Tentokrát jsem ji neomezovala na konkrétní žánr, a tak se míchaly

písničky vyvolávající emoce jak pozitivní, tak i negativní. Při tvorbě jsem měla nasazená sluchátka takže ruchy okolí do podmínek nezasahovaly.

Obrázek č. 13: 7. Návrh - kresba

Na tomto obraze se nachází teplé i studené barvy. Pozadí dominují zelená a modrá. Jelikož byl na oči vyvíjen větší tlak, je zde více linií a prvků, které se navzájem překrývají. Například modré, zelené a žluté plochy se navzájem propojují a vytvářejí nové odstíny. V díle se objevuje mnoho černých linií, které hned na čtyřech místech vytváří půlkruh a ohraničují tak určité části obrazu. V pravém horním rohu se nachází linie, která je uprostřed vykrojená do vé. Ta se ve slabších tónech zelené a modré barvy objevuje ještě několikrát pod sebou.

Do této malby jsem šla s nekonkrétními emocemi. Nechala jsem se ovlivnit až přímo procesem tvorby a hudebním podkresem, který byl ale různý, a tak ve mně vyvolával stále nové a nové pocity. Myslím, že hudba je v tomto díle pozorovatelná i vizuálně. Ve formě pohybujících se linií a opakujících se prvků. Velká škála barev odpovídá různorodosti pocitů. Každý nový tah štětcem nebo tužkou vyvolal mnoho otázek i odpovědí a rozhodl o dalších krocích. Jako celek na mě obraz působí pozitivně. Při bližším zkoumání je ale jasné, že třeba tmavá plocha v pravém dolním rohu nebo spleť linií představují myšlenky a pocity, které tu plně veselou náladu místy narušují. Malba tohoto obrazu pro mne zajímavou zkušeností v improvizaci s pocity.

Obrázek č. 14: 6. Finální malba

2. 5. REFLEXE TVORBY

Tvorba mé série obrazů mi přinesla mnoho pozitivních emocí, ale dovedla mne i k zamyšlení a hlubšímu poznání sebe samé. Ačkoliv většina děl vznikala především při pozitivních nebo neutrálních pocitech, rozpoznávám v dílech i negativní emoce, které jsou hluboko upozaděné. Mezi ty bych zařadila asi nejistotu a chaos. Tvořit takové obrazy a hledat nejlepší způsob zachycení obrazců za očima, bych v mém životě přirovnala k třídění myšlenek a pocitů v mé hlavě. Ačkoliv tam většinou panuje chaos, vždycky se najde cesta jak to vyjádřit. Ráda bych také vyzdvihla fakt, že mé zkušenosti s malbou nejsou na vysoké úrovni, a díky této práci jsem měla možnost se s touto technikou lépe seznámit a zkoumat vlastnosti barev a jejich různé využití. Tato tvorba mne posunula dál nejen v mých uměleckých schopnostech, ale rozvinula i to, jak chápu své reakce na různé vjemy. Má práce a zkoumání obrazců za zavřenýma očima rozhodně neskončila šestou velkou malbou. Zvědavost mě žene dál v poznání a uměleckém ztvárňování tohoto tématu.

3 DIDAKTICKÁ ČÁST

3. 1. ÚKOL PRO ŽÁKY

3. 1. 1. DIDAKTICKÁ STRUKTURA ÚKOLU

Námět

Co vidíš když zavřeš oči? - Abstraktní malba

Cílová skupina

Žáci prvního stupně ZŠ - konkrétně 5. ročník

Časová dotace

2 vyučovací hodiny (2x 45 minut)

Pomůcky

Akrylové barvy, kartony velikosti A2, ploché i kulaté štětce, nádoba na vodu, paleta, pastelky, skicovací papíry (rozměr A4), šátek na zakrytí očí

Učivo

Abstraktní umění - základní informace z historie, umělci tvořící v tomto stylu, fosfeny.

Rozvíjení smyslové citlivosti - tvary, linie, světlostní a barevný kontrast, kombinace těchto prvků. Převádění vizuálně a sluchově získaných prvků na papír. Zapojování více smyslů.

Uplatňování subjektivity - Vnímání svých pocitů a fantazie. Volná malba.

Ověřování komunikačních účinků - Komunikace se spolužáky, společné porovnávání děl a obhajování svého díla. Kulturní a historické souvislosti.

Formulace zadání výtvarného úkolu

A co vidíš ty, když zavřeš oči? Vyzkoušej si to a pozoruj, co se s obrazci děje, když se otočíš směrem do světla, nebo si oči naopak zakryješ šátkem. Zkus si pastelkami obrazce zachytit na skicovací papír. Zaměř se i na barvy pokud se ti tam také objevují. Udělej si několik návrhů za různých podmínek. (Zakryj si oči šátkem, otoč se směrem do světla, otoč se do tmavé části třídy...). Pokud se ti nedaří a nevidíš žádné obrazce, nezoufej. Zkus se zaposlouchat do hudby v pozadí a představuj si, co by se ti asi tak za zavřenýma očima mohlo objevovat. Tančí tam snad společně barvy? Proplétají se mezi sebou? Cokoliv si představíš a za zavřenýma očima se ti objeví, je správné. Spolehni se především na svoji fantazii a neboj se tvořit.

Až budeš mít hotové návrhy, vezmi si velkou čtvrtku a vyber si své nejoblíbenější návrhy. Inspiruj se a za stejných podmínek si je zkus namalovat znovu na větší formát. Neboj se barvy ředit nebo naopak nanášet ve velké vrstvě, používej libovolné štětce a buď kreativní. Jde o tvé vlastní pocity. Vytvoř alespoň dva velké obrazy.

Když všichni práci dokončí, společně si sdělíme příběhy k jednotlivým obrazům a popíšeme si je. Také si navzájem práce zhodnotíme a sdělíme si pocity z tvorby.

Cíle dle RVP a jejich konkretizace

Žáci projevují svou vlastní osobnost a naplňují cíle dané zadáním i své vlastní. Ohleduplně hodnotí díla ostatních a sdělují svůj názor. Řeší problémy vzniklé při práci. Komunikují otevřeně - dávají najevo své pocity, které zažívají při práci.

VV-5-1-02 Projevují vlastní zkušenosti s malbou a uplatňují je ve volné malbě dle své fantazie. Využívá zkušenosti získané v teoretické části a propojuje je s vlastními.

VV-3-1-03 Vnímá různými smysly a vyjadřuje toto vnímání ve svém díle.

VV-5-1-03 Nalézá a volí vhodné prostředky pro tvorbu práce - například volí vhodný štětec či techniku malby.

VV-5-1-05 Inspiruje se v dílech umělců abstraktního umění i v dílech svých spolužáků.

Kritéria hodnocení

Splnění všech částí úkolu, vytvoření alespoň 2 maleb velikosti A2, podílení se na závěrečné reflexi.

Transfer – přesahy výtvarného úkolu

Velmi okrajové seznámení se základní funkcí očí, propojení s hudební výchovou, rozvoj kreativního myšlení. Možný pozitivní zásah v krizi dětského výtvarného projevu - každý maluje to, co vidí, nikdo jiný nevidí to samé, všechna díla jsou originální.

Kompetence k řešení problému - Pokud nevidí obrazce spontánně po zavření očí, musí pracovat se svojí fantazií a vyřešit situaci jinak.

Kompetence pracovní - Rozvržení práce v daném časovém úseku, aby byly splněny všechny zadané body. Čistota pracovního místa.

Kompetence k učení - Využije získané informace z teoretické části hodiny a pokusí se je využít při vlastní abstraktní malbě. Experimentuje a hledá nejlepší způsob práce.

Kompetence sociální a personální - Svoji práci vytváří individuálně a soustředí se na svoji osobnost. Vyjadřuje obrazem své pocity a názory. Účastní se závěrečné diskuze a aktivně hodnotí své i ostatní práce vzniklé při hodině.

3. 1. 2. PRŮBĚH VÝUKY

1) Motivace

Žáci budou motivováni získáním volnosti při práci. Tím, že mohou vyjádřit něco svého a originálního. Také se na začátku hodiny podívají na umělce pracující s abstraktní malbou a zjistí velké množství možností jak s takovým tématem naložit. Velkou motivací pro ně bude, vyzkoušet si novou techniku a myšlenku tvorby. Myslím, že pozitivní vliv bude mít i to, že každý tvoří to, co vidí on sám za jeho očima a má tak možnost experimentovat, jelikož nikdo jiný za jejich oči nevidí.

2) Průběh výuky

A) Teoretická část

Představení tématu. Seznámení žáků s fosfeny, abstraktní malbou a umělci pracující touto technikou. Zopakování postupu práce s akrylovými barvami - diskuze o nápadech na inovování klasického postupu. Navazování na dosavadní znalosti žáků novými nápady.

B) Praktická část

Návrhová část - žáci si zkoušejí zavírat oči a přemýšlejí o tvarech, které vidí. Pokouší se je zachycovat na papír. Mají možnost poslouchat puštěnou hudbu. Tvoření hlavních děl - Žáci si vyberou oblíbené návrhy a inspirují se podmínkami jejich vzniku. Pomocí akrylových barev žáci realizují vybrané návrhy na velké čtvrtky. Využívají při tom získaných znalostí z teoretické části.

3) Reflexe

Reflexivní otázky pro žáky: Popište, co jste zažívali při práci. Jak se vám tvořilo se zavřenými očima? Líbila se vám práce s abstraktní malbou? Pomohla vám hudba k vidění více obrazců? Je pro vás snazší zhodnotit svou práci pokud je abstraktní?

ZÁVĚR

Na začátku mé práce stála zvědavost a odhodlání poznat sebe sama a svoji tvorbu. Jsem velmi ráda, že jsem si toto téma vybrala a zpracovala ho. V průběhu tvorby jsem dokázala projevovat a poznávat své emoce. Díky zachycování obrazců, které jsou velmi ovlivněné mými myšlenkami jsem některé z nich dokázala lépe pochopit. Myslím, že jsem se rozhodně zvládla úspěšně postavit i výzvě s akrylovou barvou a malbou na velký formát. Díla, která vznikla jsou zajímavá a otevírají prostor k mnoha otázkám. Věřím, že práce posunou dál v myšlenkách nejen mě, ale i diváky, kteří se zamyslí nad tím, co vlastně vidí, když zavřou oči. Při práci jsem přišla na to, že je důležité dívat se i dál za obraz. Umělcovu ruku vede mnoho věcí, které za normálních okolností nemá divák šanci odhalit. Věřím, že tím jak své myšlenky a skutečnosti, které mou tvorbu ovlivnili rozepisují, dávám prostor k nahlédnutí do mé hlavy a lepšímu pochopení vzniklých děl.

V teoretické části jsem představila abstraktní umění a přístupy k umění, které se zabývají vnímaním umělce i diváka. Rozebrala jsem psychofyzické fenomény a nejvíce se zaměřila na synestezii. Vysvětlila jsem, jak vznikají obrazce za zavřenýma očima a co je ovlivňuje a představila techniku malby s akrylovými barvami. V praktické části jsem na všechny tyto informace navázala vlastní tvorbou. Tu jsem započala v návrhové fázi, při které jsem studovala co vše mě při tvorbě ovlivňuje. Mé bádání pokračovalo přes další návrhy až k finálním dílům. U 6 velkoformátových maleb jsem představila jejich podmínky vzniku, popsala jsem je a vysvětlila mé pocity s nimi spojené. Pokusila jsem se co nejlépe přiblížit moje smýšlení o tvorbě a vytvořit tak dobrý podklad k namalovaným obrazům. Ve třetí části jsem svoji tvorbu převedla do výtvarného úkolu pro žáky základní školy. Pomocí obrazců za zavřenýma očima jim v úkolu představuji abstraktní umění a podněcuji je k jejich vlastní tvorbě.

Myslím, že cíl který jsem si stanovila na začátku mé práce jsem splnila a rozvinula jsem ho více do hloubky. Vzniklo mnoho zajímavých děl, které v sobě ukrývají spoustu emocí. V práci jsem co nejpřesněji popsala podmínky jejich vzniku a vše co mě při tvorbě ovlivnilo. Těmito řádky mé zkoumání obrazců jistě nekončí a jejich zapojení v mé umělecké tvorbě využiji i dále.

RESUMÉ

Bakalářská práce je rozdělena do tří částí. V první teoretické části se nachází průřez abstraktním uměním se zaměřením na obsah, který byl inspirací pro mou tvorbu. Další kapitoly jsou věnované fenomenologii v umění a tomu, jak smyslové podněty ovlivňují umění. Důležitou kapitolou jsou také psychofyzické fenomény, především synestézie. Teoretická část se také věnuje popisu samotné techniky malby se specializací na akrylové barvy. V poslední kapitole této části se nachází vysvětlení obrazců za zavřenýma očima a okolností, které je ovlivňují. Následující praktická část je již věnovaná mé zkušenosti s obrazci a popisu mojí práce. Je zde představeno vše, co moji práci ovlivnilo a jak do procesu tvorby zasahovaly jednotlivé okolnosti, jako je například světlo nebo hudba. Jedna z kapitol této části se věnuje samotným dílům a popisuje obrazce namalované na plátně i pocity stojící za obrazem. Třetí didaktická část bakalářské práce se věnuje úkolu pro žáky základní školy. Tento úkol představuje žákům abstraktní umění, rozvíjí jejich fantazii a pomáhá jim tvořit díla, která reflektují mimo jiné i jejich pocity.

Cílem bakalářské práce bylo namalovat obrazce, které vidím když zavřu oči. Výsledkem je tedy 6 maleb formátu B1, které jsou velmi specifické a mají odlišné podmínky vzniku. Tyto malby doplňuje velké množství kreseb a menších maleb zachycující různé obrazce. Velký význam má v mé práci proces tvorby. Na začátku jsem netušila, co vše moji tvorbu ovlivňuje a jak i malá změna se rozsáhle projeví na finálním díle. Má bakalářská práce mě posunula dál v mém uměleckém projevu i v pohledu na mé pocity a myšlenky

RESUME

The bachelor thesis is divided into three parts. In the first theoretical part there is an overview of abstract art with a focus on the content that inspired my work. The next chapters are dedicated to phenomenology in art and how sensory stimuli influence art. Psychophysical phenomena, especially synesthesia, are also an important chapter. The theoretical part is also devoted to a description of the painting technique itself, specializing in acrylic paints. In the last chapter of this part, there is an explanation of patterns behind closed eyes and the circumstances that influence them. The following practical part is already devoted to my experience with patterns and a description of my work. It presents everything that influenced my work and how different circumstances, such as light or music, interfered in the creation process. One of the chapters in this part is dedicated to the works themselves and describes the patterns painted on the canvas and the feelings behind the painting. The third didactic part of the bachelor thesis is devoted to an assignment for primary school pupils. This task introduces pupils to abstract art, develops their imagination and helps them to create works that reflect, among other things, their feelings.

The goal of my bachelor's thesis was to paint the patterns I see when I close my eyes. The result is 6 paintings in B1 format, which are very specific and have different conditions of creation. These paintings are complemented by a large number of drawings and smaller paintings depicting different patterns. The process of creation is a very important part of my work. At the beginning I had no idea what all influences my work and how even a small change will have a large impact on the final work. My bachelor thesis has pushed me further in my artistic expression and in looking at my feelings and thoughts.

SEZNAM LITERATURY

HODGE, Susie. *Stručný příběh moderního umění: kapesní průvodce klíčovými směry, díly, tématy a technikami*. Přeložil Jan PODZIMEK, přeložil Dina PODZIMKOVÁ. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2078-9.

HODGE, Susie. *Stručný příběh umění: kapesní průvodce klíčovými směry, díly, tématy a technikami*. Přeložil Jan PODZIMEK. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-0685-1.

BUGLER, Caroline; KRAMER, Ann; WEEKS, Marcus; WHATLEY, Maud a ZACZEK, Iain. *Kniha umění*. Přeložil Andrea POLÁČKOVÁ. Universum (Knižní klub). Praha: Knižní klub, 2018. ISBN 978-80-242-5936-9.

BLÁHA, Jaroslav a Jan SLAVÍK. *Průvodce výtvarným uměním: [kapitoly k učebnici dějepisu pro 9. r. ZŠ]*. Praha: Práce, 1997. Pomocné knihy pro učitele a žáky (Práce). ISBN 80-208-0432-3.

BERNARD, Edina. *Moderní umění 1905-1945*. Larousse. V Praze: Paseka, 2000. ISBN 80-7185-291-0.

GOLDING, John. *Cesty k abstraktnímu umění: Mondrian, Malevič, Kandinskij, Pollock, Newman, Rothko a Still. Dějiny a teorie umění*. Brno: Barrister & Principal, 2003. ISBN 80-86598-48-9.

KUPKA, František; MARKOVÁ, Tamara a VOŠTRÁ, Denisa. *Tvoření v umění výtvarném*. Praha: Brody, 1999. ISBN 80-86112-16-0.

BLECHA, Ivan. *Proměny fenomenologie: úvod do Husserlovy filosofie*. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-938-2.

KUBIČKA, Roman a ZELINGER, Jiří. *Výkladový slovník: malířství, grafika, restaurátorství*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-9046-7.

SANDERS, Michael. *Akrylová malba. Krok za krokem (Rebo)*. Čestlice: Rebo, 2010. ISBN 978-80-255-0385-0.

Internetové zdroje

James Turrell. [online]. In: web.guggenheim.org. 2013. [citováno 2024-04-07] Dostupné z: <http://web.guggenheim.org/exhibitions/turrell/>

James Turrell. [online]. In: skyspace-lech.com. 2014. [citováno 2024-04-07] Dostupné z: <https://www.skyspace-lech.com/about/james-turrell/?lang=en>

Robert Irwin. [online]. In: Sprüth Magers. <https://spruethmagers.com>. [citováno 2024-04-07] Dostupné z: <https://spruethmagers.com/artists/robert-irwin/>

Robert Irwin. [online]. In: Pace Gallery. pacegallery.com. 2022. [citováno 2024-04-07] Dostupné z: <https://www.pacegallery.com/artists/robert-irwin/>

KOTLÍKOVÁ, Tereza. *Synestezie jako motivační nástroj umělecké kreativity*. [online]. Brno, 2019 [citováno 2024-04-07]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/jbvds/Moje-bakalarska-prace.pdf>. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. PhDr. Martin Flašar, Ph.D.

FARKAŠ, Jan. *Vnímání a význam, aneb jak nám může synestézie pomoci uchopit vědomí?*. [online]. In: Department of Psychology, Faculty of Arts, Masaryk university. PsychoLogOn 13. 6. 2017. [citováno 2024-04-07] Dostupné z: <https://www.psychologon.cz/component/content/article/14-psycholog-online/563-vnimani->

HONZÁK, Radkin. *Synestezie: přehled současných poznatků*. [online]. Psychiatrie pro Praxi. 11(4), s. 152–155. ISSN 1803-5272. [citováno 2024-04-07] Dostupné z: <https://www.psychiatriepropraxi.cz/pdfs/psy/2010/04/05.pdf>

CHERNEY, Kristeen. *All About Closed-Eye Hallucinations*. [online]. In: Healthline.com 26. 1. 2024. [citováno 2024-04-07] Dostupné z: <https://www.healthline.com/health/closed-eye-hallucination>.

Phosphenes. [online]. In: Cleveland Clinic.org 4. 5. 2023. [citováno 2024-04-07] Dostupné z: <https://my.clevelandclinic.org/health/symptoms/24888-phosphenes>.

Rámcový vzdělávací program pro základní školy. [online], 2023. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [citováno 2024-04-15] Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: 1. Návrh - kresba.....	18
Obrázek č. 2: 1. Návrh - malba.....	19
Obrázek č. 3: 2. Návrh - kresba.....	21
Obrázek č. 4: 1. Finální malba.....	22
Obrázek č. 5: 3. Návrh - kresba.....	23
Obrázek č. 6: 2. Finální malba.....	24
Obrázek č. 7: 4. Návrh - kresba.....	25
Obrázek č. 8: 3. Finální malba.....	26
Obrázek č. 9: 5. Návrh - kresba.....	26
Obrázek č. 10: 4. Finální malba.....	27
Obrázek č. 11: 6. Návrh - kresba.....	28
Obrázek č. 12: 5. Finální malba.....	29
Obrázek č. 13: 7. Návrh - kresba.....	30
Obrázek č. 14: 6. Finální malba.....	31
Obrázek č. 15: 8. Návrh - kresba.....	I
Obrázek č. 16: 9. Návrh - kresba.....	I
Obrázek č. 17: 10. Návrh - kresba.....	II
Obrázek č. 18: 11. Návrh - kresba.....	II
Obrázek č. 19: 2. Návrh - malba.....	III
Obrázek č. 20: 3. Návrh - malba.....	III
Obrázek č. 21: 4. Návrh - malba.....	IV
Obrázek č. 22: 5. Návrh - malba.....	IV
Obrázek č. 23: 6. Návrh - malba.....	V
Obrázek č. 24: 7. Návrh - malba.....	V
Obrázek č. 25: 8. Návrh - malba.....	VI
Obrázek č. 26: 1. Negativ finální malby.....	VI
Obrázek č. 27: 2. Negativ finální malby.....	VII
Obrázek č. 28: 3. Negativ finální malby.....	VII
Obrázek č. 29: 4. Negativ finální malby.....	VIII
Obrázek č. 30: 5. Negativ finální malby.....	VIII
Obrázek č. 31: 6. Negativ finální malby.....	IX
Obrázek č. 32: 6. Skici - festival světla.....	IX

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA Č. 1 NÁVRHY KRESLENÉ PASTELKAMI

Zavázané oči venku na přímém slunci.

Obrázek č. 15: 8. Návrh - kresba

Zavřené oči venku za denního světla.

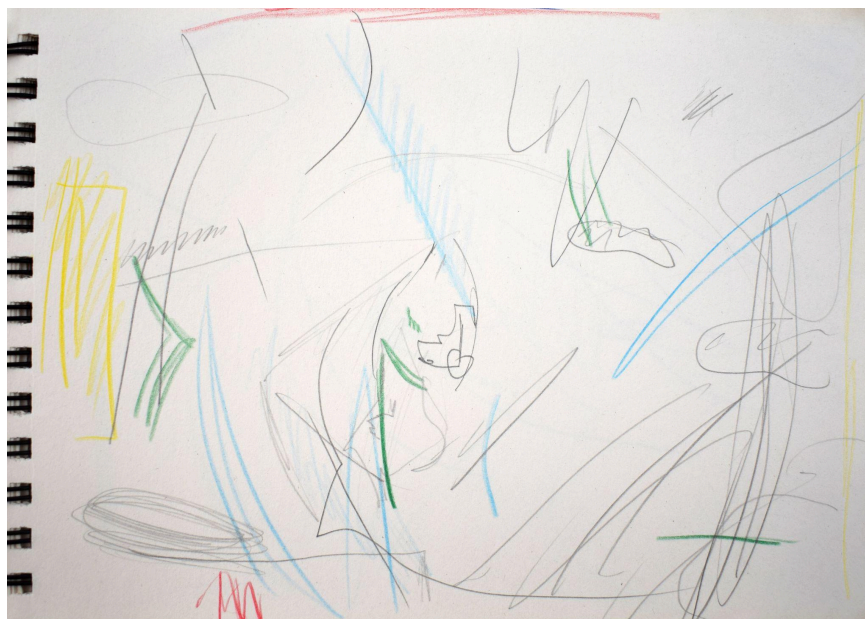
Obrázek č. 16: 9. Návrh - kresba

Zavřené oči v šeru.

Obrázek č. 17: 10. Návrh - kresba

Zavřené oči ve tmě s hudbou.

Obrázek č. 18: 11. Návrh - kresba

PŘÍLOHA Č. 2 NÁVRHY MALOVANÉ AKRYLEM

Zavázané oči venku na přímém slunci. - Inspirováno kresebným návrhem

Obrázek č. 19: 2. Návrh - malba

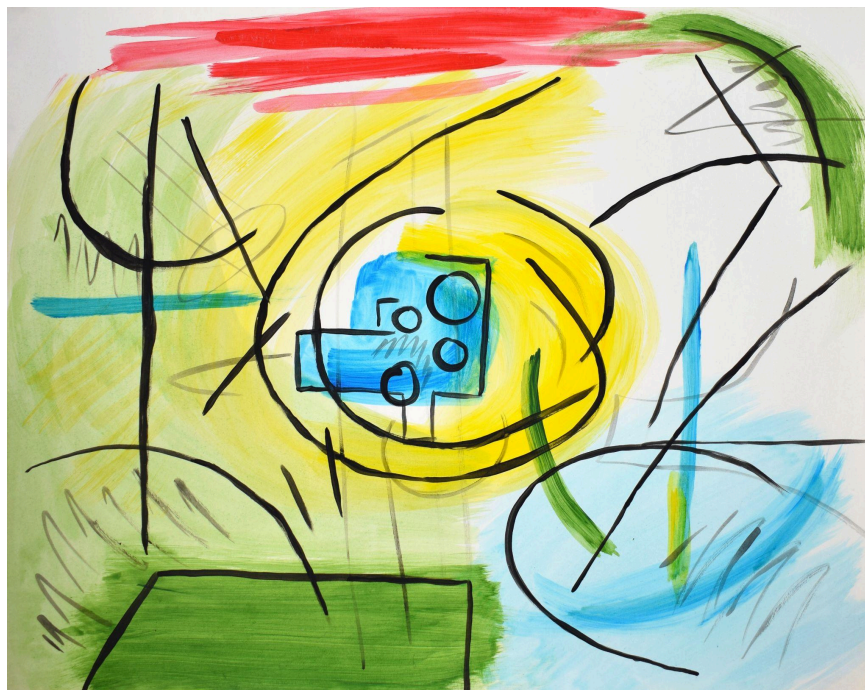
Zavázané oči při kombinaci 2 druhů světél s hudbou.

- Inspirováno kresebným návrhem

Obrázek č. 20: 3. Návrh - malba

Zavázané oči ve tmě s hudbou. - Inspirováno kresebným návrhem

Obrázek č. 21: 4. Návrh - malba

Zavřené oči venku na přímém slunci. - Inspirováno kresebným návrhem

Obrázek č. 22: 5. Návrh - malba

Zavřené oči v šeru. - Inspirováno kresebným návrhem

Obrázek č. 23: 6. Návrh - malba

Zavřené oči v šeru s bolestí hlavy. - Inspirováno kresebným návrhem

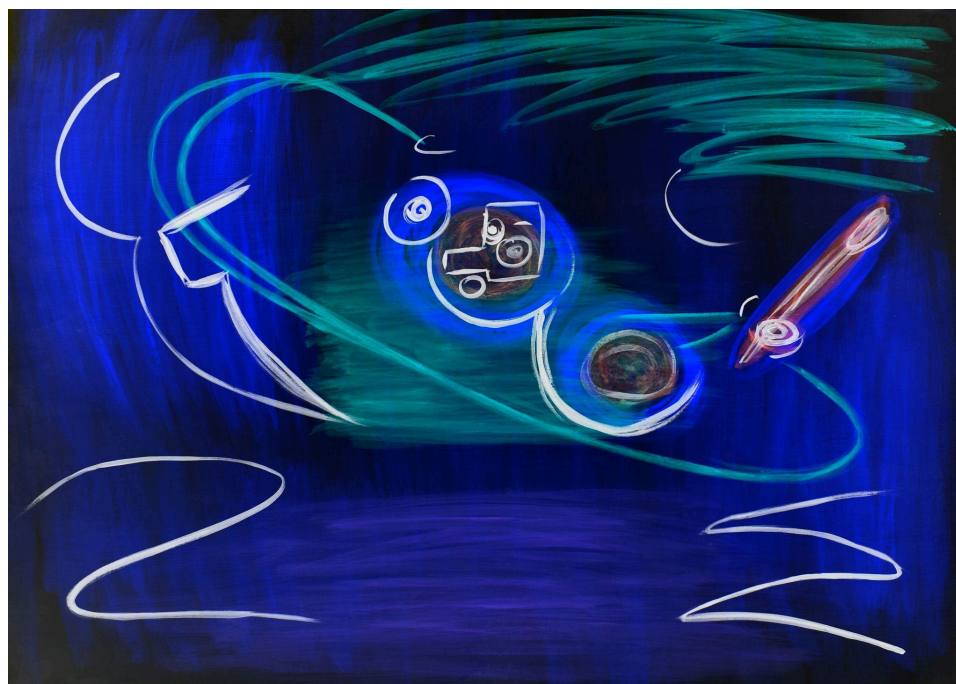
Obrázek č. 24: 7. Návrh - malba

Zavřené oči ve tmě s hudbou. - Inspirováno kresebným návrhem

Obrázek č. 25: 8. Návrh - malba

PŘÍLOHA Č. 3 FINÁLNÍ MALBY V NEGATIVU

Při experimentech s nafocenými finálními díly jsem vytvořila jejich negativy a jejich podoba mne velmi zaujala. Změna barev a kontrastu mění atmosféru děl a ty působí novým dojmem.

Obrázek č. 26: 1. Negativ finální malby

Obrázek č. 27: 2. Negativ finální malby

Obrázek č. 28: 3. Negativ finální malby

Obrázek č. 29: 4. Negativ finální malby

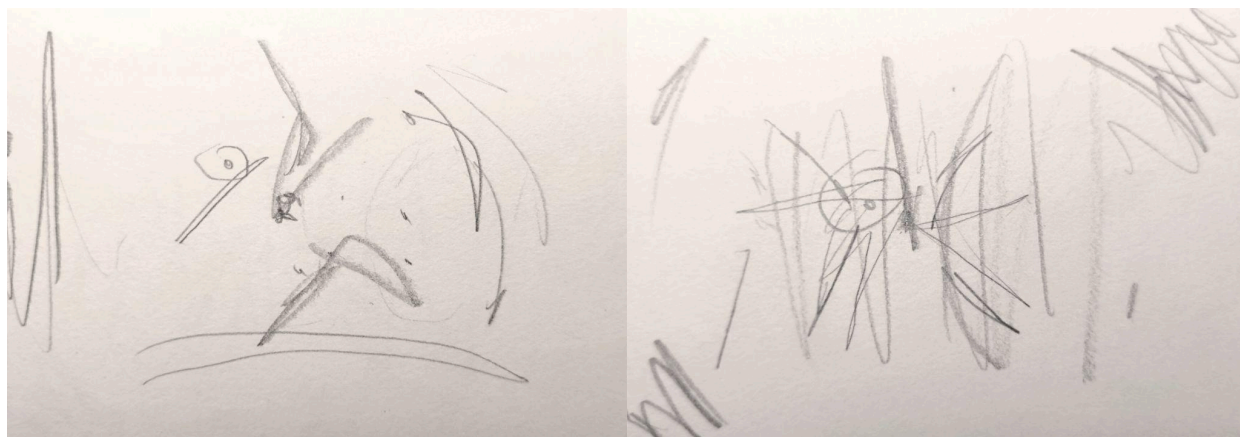
Obrázek č. 30: 5. Negativ finální malby

Obrázek č. 31: 6. Negativ finální malby

PŘÍLOHA Č. 4 RYCHLÉ SKICI OBRAZŮ NA NETRADIČNÍM MÍSTĚ

Ukázka skic, které vznikly v rámci mé návštěvy festivalu světla v Nevřeni. Konkrétně u světelné instalace *Inspiro* od Kashmir Studio. Skici jsou tvořené tužkou a nakreslila jsem je během jedné minuty.

Obrázek č. 32: 6. Skici - festival světla